

VU Research Portal

Style and Function of Geometric Coarse Jars from Naxos: Examples from Inland and Coastal Regions of the Island

Charalambidou, Xenia (Polyxeni)

published in

2021

document version

Publisher's PDF, also known as Version of record

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Charalambidou, X. (2021). Style and Function of Geometric Coarse Jars from Naxos: Examples from Inland and Coastal Regions of the Island. In V. Lambrinoudakis, L. Mendoni, M. Koutsoumpou, T. Panagou, A. Sfyroera, & X. Charalambidou (Eds.), *Excellence of others: Honorary volume for Professor E. Simantoni-Bournia* (pp. 147-162). Hellenic Organization of Cultural Resources, Publications Directorate.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

ἔξοχος ἄλλων

ΤΙΜΗΤΙΚΟΣ ΤΟΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
ΕΥΑ ΣΗΜΑΝΤΩΝΗ-ΜΠΟΥΡΝΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

ΑΘΗΝΑ 2021

ἔξοχος ἄλλων

ΤΙΜΗΤΙΚΟΣ ΤΟΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
ΕΥΑ ΣΗΜΑΝΤΩΝΗ-ΜΠΟΥΡΝΙΑ

Επιστημονική επιτροπή

ΠΑΝΟΣ ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ

ROLAND ÉTIENNE

ANTOINE HERMARY

ΝΟΤΑ ΚΟΥΡΟΥ

ANNA A. ΛΑΙΜΟΥ

ΒΑΣΙΛΗΣ Κ. ΛΑΜΠΡΙΝΟΥΔΑΚΗΣ

ΛΙΝΑ Γ. ΜΕΝΔΩΝΗ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΑΠΑΔΑΤΟΣ

Επιμέλεια κειμένων

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΣΦΥΡΟΕΡΑ, ΤΑΝΙΑ ΠΑΝΑΓΟΥ, ΜΑΡΙΑ ΚΟΥΤΣΟΥΜΠΟΥ, ΞΕΝΙΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΟΥ

Σελιδοποίηση / Επεξεργασία εικόνων / Εκδοτική επιμέλεια

ΚΙΚΗ ΜΠΙΡΤΑΧΑ

Εκτύπωση / Βιβλιοδεσία

PRINTFAIR

ISBN 978-960-386-505-6

© 2021 Οργανισμός Διαχείρισης και Ανάπτυξης Πολιτιστικών Πόρων

Διεύθυνση Εκδόσεων και Ψηφιακών Εφαρμογών

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΩΝ ΠΟΡΩΝ

ἔξοχος ἄλλων

ΤΙΜΗΤΙΚΟΣ ΤΟΜΟΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
ΕΥΑ ΣΗΜΑΝΤΩΝΗ-ΜΠΟΥΡΝΙΑ

Επιμέλεια

ΒΑΣΙΛΗΣ Κ. ΛΑΜΠΡΙΝΟΥΔΑΚΗΣ, ΛΙΝΑ Γ. ΜΕΝΔΩΝΗ
ΜΑΡΙΑ ΚΟΥΤΣΟΥΜΠΟΥ, ΤΑΝΙΑ ΠΑΝΑΓΟΥ
ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ Σ. ΣΦΥΡΟΕΡΑ, ΞΕΝΙΑ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΟΥ

ΑΘΗΝΑ 2021

Η Εύα Σημαντιώνη-Μπουρνιά στα Ύγρια (καλοκαίρι 1997).

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Μνήμης πολύτιμα αναθήματα...		Ιστορία και υλικός πολιτισμός στην Καρθαία, σε χρόνο παρελθόντα και ενεστώτα	
ΛΙΝΑ ΜΕΝΔΩΝΗ	11	ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΔΟΥΚΕΛΛΗΣ	185
ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΩΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ	15		
ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ ΕΥΑΣ ΣΗΜΑΝΤΩΝΗ-ΜΠΟΥΡΝΙΑ	16	Τένος, rupture et transformation d'un univers religieux : mais d'où vient Poséidon ?	
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ - ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ	21	ROLAND ÉTIENNE	201
Κυκλαδίτες τεχνίτες στην Αττική; Με αφορμή κάποια «κυκλαδίζοντα» αγγεία του ύστερου 8ου αι. π.Χ. από την Ακαδημία		Η σταδιακή ανάταξη του αρχαίου πύργου στην Αγία Μαρίνα Κέας	
ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΑΛΕΞΑΝΔΡΙΔΟΥ	23	ΚΩΣΤΑΣ ΖΑΜΠΙΑΣ	207
Οχυρωμένη θέση των πρώιμων ιστορικών χρόνων στη δυτική Λοκρίδα		Παραστάσεις Κενταυρομαχίας σε θραύσματα ανάγλυφων αγγείων από τη Μήλο	
ΠΑΝΟΣ ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ, ΕΦΗ ΜΠΑΖΙΩΤΟΠΟΥΛΟΥ	39	ΑΓΓΕΛΟΣ ΖΑΡΚΑΛΑΣ	231
Μία ιδιότυπη πυξίδα της Αρχαϊκής εποχής στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο		Αρχαϊκός πίθος με ανάγλυφη διακόσμηση από τη Μήλο	
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΗΣ	55	ΦΩΤΕΙΝΗ Ν. ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ	243
The terraces of the temples at Karthaia and their development over time. New interpretations		Κείων μελιτουργίαν	
THEMISTOKLIS BILIS	67	ΓΕΩΡΓΙΟΣ Α. ΖΑΧΟΣ	251
Εκλεκτικές συγγένειες. Αττικό αγγείο του Υστεροελλαδικού ΙΙΙΓ Εικονιστικού - Πυκνού ρυθμού στο μυκηναϊκό <i>άστν</i> της Νάξου		Μία mensa ponderaria από τη Δήλο στην Αίγινα και ένα σωματείο Ρωμαίων εμπόρων	
ΑΝΔΡΕΑΣ Γ. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ	83	ΣΟΦΙΑ ΖΟΥΜΠΙΑΚΗ	271
Κεραμικά εργαστήρια και κοινότητες πρακτικής στην Αττική κατά τους Γεωμετρικούς και Πρώιμους Αρχαϊκούς χρόνους: Με αφορμή έναν νέο κρατήρα του εργαστηρίου του Διπύλου από τον Μαραθώνα Αττικής		Φάτνες και άλογα	
ΒΙΚΥ ΒΛΑΧΟΥ	107	ΠΕΤΡΟΣ ΘΕΜΕΛΗΣ	285
An Archaic bone figurine from Hyria on Naxos		Le retour d'Ulysse sur un relief « mélien » de Mégara Hyblaea (Sicile)	
LEONIDAS K. BOURNIAS	127	ANTOINE HERMARY	291
The whirlwinds of the <i>Odyssey</i>		Small fragments of big pots from large islands	
MIRIAM CASKEY	139	ALAN JOHNSTON	299
Style and function of Geometric coarse jars from Naxos: Examples from inland and coastal regions of the island		Three male heads from the Sanctuary of Apollo Pythaios / Pythaeus at Halasarna (modern Kardamaina), Kos	
ΧΕΝΙΑ ΧΑΡΑΛΑΜΒΙΔΟΥ	147	GEORGIA KOKKOROU-ALEVRAS	305
Διακόσμηση και αφήγηση από τον βοιωτικό κεραμικό του 8ου αι. π.Χ. « <i>Άγγεϊον σχήματος περίπου ρυθμού γεωμετρικού μετά διακοσμήσεως λίαν περιέργου</i> »		Αρχαία λατομεία Μελάνων Νάξου και κολοσσικά αγάλματα	
ΑΝΑΣΤΑΣΙΑ ΓΚΑΔΟΛΟΥ	163	ΜΑΝΟΛΗΣ ΚΟΡΡΕΣ	315
		A new orientalisising Attico-Cycladic coarse ware style from Xobourgo on Tenos	
		ΝΟΤΑ ΚΟΥΡΟΥ	345
		Αρχαία Κορησία. Νεότερα δεδομένα από τις σωστικές ανασκαφές της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας	
		ΜΑΡΙΑ ΚΟΥΤΣΟΥΜΠΟΥ	361

Ναξιακές σφίγγες ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ Κ. ΛΑΜΠΡΙΝΟΥΔΑΚΗΣ	375	The Painter of Athens 897: An Athenian Late Geometric vase-painter at home and abroad JOHN K. PAPADOPOULOS	591
Νέα Πρωτοκυκλαδικά αποκτήματα του Αρχαιολογικού Μουσείου Νάξου: Ζητήματα προέλευσης και ερμηνείας ΕΙΡΗΝΗ ΛΕΓΑΚΗ, ΜΑΥΡΟΕΙΔΗΣ ΜΑΥΡΟΕΙΔΟΠΟΥΛΟΣ	393	Cycladic finewares at Zagora, Andros: <i>Disiecta membra</i> STAVROS A. PASPALAS	609
Restaurations antiques de sculptures archaïques de l'Acropole d'Athènes, 2 : Le cas du « Cavalier perse » ΕΥΡΙΔΙΚΗ ΛΕΚΑ	407	Animal-shaped standard-weights in the Aegean of the Mycenaean era NAYA POLYCHRONAKOU-SGOURITSA	623
Το πρόπυλο του ανδρήρου του ναού της «Αθηνάς» στην Καρθαία. Νέες αρχιτεκτονικές παρατηρήσεις ΜΑΡΙΑ ΜΑΓΝΗΣΑΛΗ	425	D'une statue disparue de Praxitèle à une divinité mystérieuse dans la maison de l'Hermès à Délos FRANÇOIS QUEYREL	633
Βιογραφία ενός αντικειμένου: Πειθάλιμος και πάλι ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΜΑΖΑΡΑΚΗΣ ΑΙΝΙΑΝ	441	Die Grotte <i>Roi-Spilia</i> auf Südeuböa. Ein pastorales Heiligtum? KARL REBER	647
Κιονωτοί κρατήρες στο βόρειο Αιγαίο: Εισαγωγές και τοπική παραγωγή στην Αρχαϊκή εποχή ΕΛΕΝΗ ΜΑΝΑΚΙΔΟΥ	455	Η κεραμική από τον γεωμετρικό οικισμό των Κουκουναριών Πάρου † ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΣΚΙΛΑΡΝΤΙ	657
Ξενοφών, Πάριος τεχνίτης τῶν ἀρχαϊκῶν χρόνων ΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΜΑΤΘΑΙΟΥ	471	A new look at old finds: The bronze handle NAM X15463 from Thessaly and the sanctuary of Athena Polias at Phthiotic Thebes MARIA STAMATOPOULOU	673
Ένας ελευσινιακός «κέρνος» «πομπηιανής» τεχνοτροπίας ΧΡΙΣΤΙΝΑ ΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΥ	475	«Φρέαρ Γυμναστηρίου 1954». Μία άγνωστη ανασκαφή στο ιερό Δήμητρος στη Χώρα της Νάξου ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ Σ. ΣΦΥΡΟΕΡΑ	693
<i>Θέαντος καλός</i> . Ένα χάραγμα σε υστεροαρχαϊκό σκύφο από το ιερό της Ειλειθυίας στην Ολυμπία ΑΛΙΚΗ ΜΟΥΣΤΑΚΑ, ΧΑΡΑΛΑΜΠΟΣ ΚΡΙΤΖΑΣ	501	Η λατρεία της Δήμητρος στην Άνδρο και ο ομηρικός ύμνος <i>εις Δημήτραν</i> ΜΙΧΑΗΛ Α. ΤΙΒΕΡΙΟΣ	705
Ταφικά αγγεία Ύστερης Κορινθιακής περιόδου από τη Σικυώνα ΦΩΤΕΙΝΗ ΜΠΑΛΛΑ	513	<i>Πάνθ' ὑπὸ μίαν Μύκονον...</i> ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Ι. ΧΑΤΖΗΔΑΚΗΣ	715
Πήλινο ανθρωπόμορφο ειδώλιο της Πρώιμης Χαλκοκρατίας και οστέινα του τύπου της «σπάτουλας» από το Κουκονήσι (Λήμνος) ΧΡΗΣΤΟΣ ΜΠΟΥΛΩΤΗΣ	529	Γεωμετρική πυξίδα με εικονιστικές παραστάσεις χορού από την Άνοιξη Αττικής ΑΘΗΝΑ ΧΑΤΖΗΔΗΜΗΤΡΙΟΥ	729
Eine fragmentarische Terrakotta-Volute aus Paros. Akroter - Wandverkleidung - Altarvolute? ΑΕΝΝΕ ΟΗΝΕΣΟΡΓ	543	Νέα στοιχεία για την κεραμική Γεωμετρικών χρόνων από την Εύβοια στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο ΜΑΡΙΑ ΧΙΔΙΡΟΓΛΟΥ	751
Ιερά και λατρείες στην αρχαία Άνδρο ΛΥΔΙΑ ΠΑΛΛΙΟΚΡΑΣΣΑ-ΚΟΠΙΤΣΑ	553	Kneeling males. A group of Archaic Samian plastic vases and Kolaïos' dedication in the Heraion of Samos ELENA WALTER-KARYDI	769
Σφραγίσματα εμπορικών αμφορέων από την Κέα ΤΑΝΙΑ ΠΑΝΑΓΟΥ	567	Tabula gratulatoria	781
		ΠΙΝΑΚΕΣ / PLATES	785

Μνήμης πολύτιμα αναθήματα...

«Το Αίπος ήταν άνυδρο τις τελευταίες χρονιές. Τα πηγάδια έχουν νερό ελάχιστο και όχι καθαρό. Λίγες οι βροχές στη Χίο αυτή τη δεκαετία. Πολλά τα φίδια κουλουριασμένα στις κάτασπρες από τον ήλιο πέτρες, αλλά ευτυχώς είναι λαφιάτες. Γι' αυτό τη Χίο την έλεγαν και Οφιούσα οι αρχαίοι. Και μοναδική σκιά αυτή της αγραπιδιάς, λίγο πριν το μονοπάτι για το Ρημόκαστρο και της Γριάς το Πήδημα. Ίσως και στην αρχαιότητα να ήταν έτσι...». Πολλές οι συζητήσεις που θυμάμαι με την Εύα, για το παλαιο-περιβάλλον του νησιού, τότε στην αλησμόνητη ανασκαφή του Αίπους, υπό τον ανελέητο ήλιο του καλοκαιριού, αλλά και στο καταχείμωνο, το 1981. Ατέρμοι οι συζητήσεις με την Εύα και τον Βασίλη Λαμπρινουδάκη για τα μαντριά της κλασικής εποχής πάνω στις κακοτράχαλες ράχες του βουνού, για την αρχαιολογία της κτηνοτροφίας, για τα κοπάδια και τις τροφές τους, για τους βοσκούς και τους κατοίκους της πόλης.

Αρχή της δεκαετίας του 1980. Η ανασκαφή στο Αίπος ήταν εξαιρετικά πρωτοποριακή για την εποχή της. Ήταν από τα πρώτα σκιρτήματα μιας αρχαιολογίας που δεν ενδιαφέρεται μόνο για τα ιερά, τα νεκροταφεία και τις πόλεις, για τα μεγάλα και τα σπουδαία ευρήματα –αυτά που κάνουν τόπους και ανθρώπους γνωστούς στον κόσμο– αλλά και για τα ίχνη και τα κατάλοιπα της καθημερινότητας των κτηνοτρόφων και των γεωργών, που όμως συνθέτουν ένα μνημειώδες κεφάλαιο στην αρχαιολογία και την ιστορία των αρχαίων κοινωνιών. Όλα πρωτόγνωρα για κείνη την εποχή.

Τελικά, το Αίπος δεν ήταν καθόλου άνυδρο τότε. Τουλάχιστον στις μέρες που δουλεύαμε όλοι μαζί εκεί. Εμείς, οι ελάχιστοι φοιτητές της ανασκαφής, ποτιζόμασταν καθημερινά, εντατικά και συγκροτημένα από εμπειρίες και μαθήματα, διδάγματα και βιώματα εκπαιδευτικά, αλλά και κοινωνικές και επαγγελματικές συμπεριφορές και επιλογές. Θυμάμαι τις ομάδες των προσκόπων, απ' το Βροντάδο, που μας έφερναν καθημερινά σχεδόν καυτό τσάι και μπισκότα, για να ζεσταθούμε και να μπορέσουμε να γράψουμε με το μολύβι τις πινακίδες στα όστρακα. Οι αρχαιολόγοι υποκειμένοι στην «καλή πράξη της ημέρας»!

Και μετά, άλλος κόσμος, και μικρός και μέγας: Οι ανασκαφές στη Νάξο. Κυκλαδίτικα καλοκαίρια. Στον Γύρουλα, στα Ύρια, στην Γκρότα. Όλη η αιγαική κεραμική να παρελαύνει μπρος στα μάτια μας και να αγγίζεται με τα χέρια μας. Άλλα μαθήματα και ...άλλα πανηγύρια. Στις Μέλανες, στο Φιλώτι, στ' Απεράθου, στον Απόλλωνα... Τα Σαββατόβραδα όλη η ομάδα με τα τρακτέρ του Βερούκοκκου και του Μανώλη, ανοίγαμε πανιά για τα χωριά της Νάξου. Και η Εύα, με το ψάθινο καπέλο και τις ελβιέλες να μην κατακάθεται στιγμή. Ολονυκτίες χορού. Μένουν αυτά.

Όπως μένουν και η μέθοδος και η σχολαστικότητα της ανασκαφής, οι προβληματισμοί για τη μη αυτονόητη χρονολόγηση κάποιων ευρημάτων, οι συζητήσεις για την ανάδειξη των μνημείων και την απόδοσή τους στην κοινωνία. Η κυρίαρχη ιδέα ότι τα αρχαία δεν ανήκουν μόνο στους ειδικούς, ότι οφείλουμε να τα αναδεικνύουμε με τρόπο διδακτικό, να τα φροντίζουμε, να τα κοινωνικοποιούμε, γιατί μόνον ενταγμένα στην καθημερινότητα των πολιτών προστατεύονται.

Η εξαιρετική έκδοση για το ιερό του Γύρουλα στο Σαγκρί, που μόλις δημοσίευσαν ο Β. Κ. Λαμπρινουδάκης, η Εύα και τα άλλα μέλη της ομάδας, δείχνει αυτήν ακριβώς την έγνοια του επιστήμονα αρχαιολόγου για το αντικείμενο της έρευνάς του. Έγνοια για τις συνθήκες δημιουργίας και λειτουργίας του, αλλά και έγνοια για την πορεία του στο μέλλον, ως μνημείο, ως τεκμήριο της ανθρώπινης παρουσίας και δράσης στον συγκεκριμένο τόπο. Αναλογίζομαι την επιστημονική εξέλιξη της τιμωμένης. Ξεκίνησε να μελετά την ανάγλυφη κεραμική και έφθασε να έχει την ουσιαστικότερη συμβολή στην αναστήλωση, αποκατάσταση, ανάδειξη και απόδοση μιας ολόκληρης αρχαίας πόλης πάνω στο κύμα του Αιγαίου, την Κερθαία, στην Τζια.

Η γενιά της Εύας γαλουχήθηκε στα νάματα της γεραράς θετικιστικής αρχαιολογικής σκέψης. Αυτοί, οι δάσκαλοί μας, μετέδωσαν σε μας –σε όσους τουλάχιστον από μας ήταν δεκτικοί και ήθελαν να τις παραλάβουν– αυτές τις αρχές θεώρησης και αντιμετώπισης του πολιτιστικού αποθέματος της πατρίδας μας. Μεθοδολογικές αρχές και γνώσεις βαθύτατα ανθρωπιστικές, αρχές σεβασμού στο αντικείμενο της έρευνας, αλλά και βαθύτατου σεβασμού απέναντι στους ανθρώπους που με τον έναν ή τον άλλο τρόπο συνδέονται με αυτό, στην ανάγκη της εξαντλητικής τεκμηρίωσης, στην καταπιεστική –καμιά φορά– υποχρέωση του ελέγχου της βιβλιογραφίας και των πηγών, την ιερή υποχρέωση της δημοσίευσης του υλικού.

Πάνω σ' αυτές τις αρχές κτίσαμε και ακόμη καλούμαστε να κτίζουμε τη δική μας δουλειά, μέσα σε καιρούς και συνθήκες που διαρκώς αλλάζουν. Το διακύβευμα της ελληνικής αρχαιολογίας σήμερα δεν είναι το ίδιο με το διακύβευμα του 1970, του '80, του '90, του 2000. Είναι γνωστά αυτά. Όμως, είναι σημαντικό να πορεύεται κανείς με συγκεκριμένη πυξίδα, με σταθερό τον προσανατολισμό του. Αυτές τις σταθερές μας τις έδωσαν αυτοί, η γενιά τους. Αλλά και η Εύα προσωπικά με το έργο της στις αίθουσες και τα αμφιθέατρα, στο πεδίο, στην ανασκαφή, στα πονήματα, στα γραπτά της. Απομακρυνόμαστε, καθώς τα πάντα ρει, αλλά το σημαντικό είναι ότι έχουμε σημεία αναφοράς που δεν μας επιτρέπουν ή τουλάχιστον μας εμποδίζουν να γίνουμε αλόγιστα φτερό στον άνεμο.

Αναπολώ συχνά τις στιγμές στη Νάξο. Με την Εύα και τον Κώστα Μπουρνιά, με τον Βασίλη και την Πίτσα Λαμπρινουδάκη. Στιγμές διδαχής βιωματικής, είτε πάνω από το τοπογραφικό της ανασκαφής, είτε με ρακές στο Φιλώτι. Οι σειρές των φοιτητών λίγο πριν, λίγο μετά από τη δική μου, έζησαν τη λελογισμένη, νομίζω, άρση των στεγανών ανάμεσα στον κόσμο των καθηγητών και τον κόσμο των φοιτητών. Οι ανασκαφές, προφανώς, πάντα βοηθούσαν προς αυτή την κατεύθυνση, στα χρόνια μας, όταν τα πράγματα είχαν πλέον δοκιμασθεί και ωριμάσει αρκετά, ώστε η διδασκαλία και η μαθητεία να μην περιορίζεται στα στενά όρια της αίθουσας ή της ανασκαφής, τουλάχιστον για τους αρχαιολόγους.

Σήμερα, έχουμε απόλυτη επίγνωση ότι η ανασκαφή βρίσκει το ουσιαστικό νόημά της, όταν εκτείνεται σε περισσότερα επίπεδα τριβής διδασκόντων και διδασκομένων. Στην υπό όρους και με σαφείς ρόλους συνύφανση ανθρώπων και αντικειμένων, αρχαιολόγων ξένων και ντόπιων, επιστημόνων και εργατών, δασκάλων και μαθητών. Οι ανασκαφές στα Ύρια, στο Σαγκρί, στην Γκρότα, στο Αίπος θα μας έδιναν λιγότερα πράγματα, αν δεν συνοδεύονταν από τις ειδικές εμπειρίες κοντά στο πνεύμα των ανθρώπων του τόπου. Και σε αυτόν τον τομέα, ο ρόλος της Εύας ήταν μεγάλος. Ξεδιπλώνονταν αθόρυβα, ανύποπτα, ατημέλητα και μόνο με τα χρόνια κατανούσαμε και διπλώναμε μέσα μας, όσοι θέλαμε, τα εύηχα, συγκροτημένα και επιμελή πρότυπα

αντίληψης του κόσμου, που με τον τρόπο της μας πρόσφερε. Κι όσο περνούσε ο καιρός, τα αρχικά, επαγγελματικής υφής πρότυπα διευρύνονταν, εμπλουτίζονταν διαρκώς και εκτείνονταν σε ευρύτερους θεματικούς κύκλους. Άγγιζαν μύριες πτυχές του βίου μας. Και είμαι απολύτως βέβαιη ότι η παρουσία του Κώστα, ως θερινού επισκέπτη της ανασκαφής, συνέβαλε σημαντικά προς αυτή την κατεύθυνση.

Η διδασκαλία, η αίθουσα, η αρχαιολογία, η ανασκαφή, αλλά και η εκδοτική δουλειά ή και *δουλεία*! Δεν αναφέρομαι στην προσωπική της εργογραφία. Σκέφτομαι τις ατέλειωτες ώρες που αφιέρωνε για το «συλλογικό καλό», την *Αρχαιογνωσία*, το περιοδικό της Φιλοσοφικής Σχολής. Το πείσμα της μην τυχόν και σβήσει και πάψει να εκδίδεται το μοναδικό αρχαιογνωστικό περιοδικό του Πανεπιστημίου Αθηνών. Πίστευε στο Πανεπιστήμιο, πίστευε στους συναδέλφους της, αφιέρωνε χρόνο για τον Οργανισμό, στον οποίο εργαζόταν. Η επιλογή της αυτή δεν συνιστά τον κανόνα, ανάμεσα στους ομοίους. Και η εμπλοκή της με την *Αρχαιογνωσία* συνιστά τεκμήριο και μαρτυρία συνάμα. Προσωπικός χρόνος, οικογενειακή εμπλοκή για τα δοκίμια, που ακόμη ήταν έντυπα. Η *Αρχαιογνωσία* δεν υπάρχει πια, υπάρχει βέβαια τα τελευταία χρόνια το ηλεκτρονικό περιοδικό του Τμήματός της στο ΕΚΠΑ.

Κάποια στιγμή δέχθηκε, μετά από πολλή σκέψη, να αναλάβει τα έργα συντήρησης, αποκατάστασης και ανάδειξης της Καρθαίας, στην Κέα. Για να ξεδιπλώσει κι εκεί τις μεγάλες ικανότητές της στη διεύθυνση μιας ομάδας αρχαιολόγων, αρχιτεκτόνων, διοικητικών υπαλλήλων, εργατικού προσωπικού, με αντικείμενο την αποκατάσταση σημαντικών κτισμάτων μιας αρχαίας πόλης που βρίσκεται σε μια δύσκολη και απρόσιτη περιοχή της νοτιοανατολικής Κέας. Από την ενασχόλησή της αυτή δημιουργήθηκε ένα μικρό θαύμα. Τα ιερά, το θέατρο, οι διαδρομές. Όμως, το θαύμα δεν έγκειται στην αποκατάσταση των αρχαίων κτισμάτων. Όχι μόνον σε αυτή την πτυχή του προγράμματος. Είναι οι «άλλες πτυχές» που τεκμαίρουν το πείσμα της και οι οποίες είχαν ως στόχο τη σύνδεση των αρχαιοτήτων της Καρθαίας με τον έξω κόσμο.

Δρόμος δεν υπήρχε, ούτε αποβάθρα στον γιαλό για να μεταφερθούν τα υλικά της αναστήλωσης ή ακόμη και για να διευκολυνθούν οι επισκέπτες. Υπήρχαν αντίθετες φωνές. Φαίνεται, όμως, ότι τα λογής-λογής εμπόδια δεν γνώριζαν ότι απέναντί τους βρίσκεται μια κοσμοπολίτισσα Χιώτισσα και συνάμα Αιγινίτισσα, μείξη του εκλεπτυσμένου πολιτισμού της Ιωνίας και του στιβαρού δωρικού στοιχείου. Έτσι γίνονται τα θαύματα. Όταν η χάρις, η ευγένεια, η υπομονή, η αισθητική συναντά τη δύναμη, την επιμονή, το σθένος, την καθαρότητα.

Μαζί με τον καθηγητή –και δάσκαλό μου– και μια ομάδα αγαπημένων μαθητών της, που όλοι της χρωστάμε, προχωρήσαμε στην έκδοση αυτού του τιμητικού τόμου με την αφυπηρέτησή της. Όμως, αναρωτιέμαι, αφυπηρετούν ποτέ οι άνθρωποι που αφήνουν τέτοιες κληρονομίες και τόσες παρακαταθήκες;

Αθήνα, Ιούνιος 2021

Με την αγάπη και την ευγνωμοσύνη μου,

Λίνα Μενδώνη

ΣΗΜΕΙΩΜΑ ΤΩΝ ΕΠΙΜΕΛΗΤΩΝ

Η ιδιαίτερη εκτίμηση για την Εύα Σημαντώνη-Μπουρνιά, ο θαυμασμός για το πλούσιο και πολύπτυχο επιστημονικό της έργο, τόσο στο Πανεπιστήμιο όσο και στο αρχαιολογικό πεδίο, μας οδήγησε στην απόφαση να εκδώσουμε ένα τόμο αφιερωμένο σ' εκείνη, με μελέτες συναδέλφων, φίλων, συνεργατών και φοιτητών της, με θέματα σχετικά με τα ενδιαφέροντά της. Η επιλογή για τον τίτλο του τόμου μιας φράσης από την επιγραφή στο άγαλμα της Ναξίας Νικάνδρης, της πρώτης γυναίκας αναθέτριας στο ιερό της Δήλου, έγινε με τη σκέψη ότι πράγματι η Εύα Μπουρνιά είναι *ἕξοχος ἄλλων*, η προσωπικότητα και το έργο της εξέχουν ανάμεσά μας.

Το εγχείρημα έκδοσης ενός τιμητικού τόμου με 51 συμβολές δεν ήταν καθόλου εύκολο. Ήλθε σε πέρας χάρη στη βοήθεια και τη συμβολή πολλών.

Ευχαριστούμε πρώτα από όλους τους συγγραφείς των μελετών, που μας εμπιστεύθηκαν τα κείμενά τους και είχαν την υπομονή να αναμένουν την ολοκλήρωση μιας μάλλον μακράς διαδικασίας για τη δημοσίευσή τους. Η δυνατότητα βιβλιογραφικής επικαιροποίησης δόθηκε για τα περισσότερα κείμενα έως και το 2019. Ευχαριστίες εκφράζονται και σ' αυτούς που ήταν πρόθυμοι να συμμετάσχουν, αλλά διάφοροι σοβαροί λόγοι τους εμπόδισαν.

Ευχαριστίες οφείλονται και σε όλα τα μέλη της Επιστημονικής Επιτροπής για τη σημαντική συνδρομή τους στο έργο της έκδοσης. Η ομότιμη καθηγήτρια κ. Νότα Κούρου υπήρξε σταθερός αρωγός σε κάθε ερώτημα και δυσκολία. Η ομότιμη καθηγήτρια κ. Άννα Α. Λαιμού υποστήριξε με κάθε δυνατό τρόπο τις προσπάθειές μας.

Ευχαριστίες οφείλονται επίσης στη φωτογράφο MSc κ. Νίνα Μπάκα για τη βοήθειά της στη φωτογραφική αναπαραγωγή εικόνων για τις ανάγκες του βιβλίου –κυρίως από παλαιές εκδόσεις. Ο ανά χειράς τόμος οφείλει εξάλλου τα μέγιστα στη δημιουργική πνοή της κ. Κικής Μπίρταχα, στενής συνεργάτιδας της Εύας Μπουρνιά εδώ και πολλά χρόνια στο εκδοτικό της έργο.

Η προσπάθεια αυτή δεν θα έφθανε ποτέ σε αίσιο τέλος χωρίς τον Οργανισμό Διαχείρισης και Ανάπτυξης Πολιτιστικών Πόρων (πρώην ΤΑΠΑ). Ευχαριστούμε από καρδιάς τον Πρόεδρο κ. Παναγιώτη Νταή και τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του που ενέκριναν την έκδοση του τόμου στη σειρά των δημοσιευμάτων του. Η κ. Ελένη Κώτσου, αναπληρώτρια προϊσταμένη της Διεύθυνσης Εκδόσεων και Ψηφιακών Εφαρμογών, από την πρώτη στιγμή αγκάλιασε το εγχείρημα. Της οφείλουμε ευγνωμοσύνη.

Αποδίδεται τώρα ο τιμητικός αυτός τόμος στην Εύα Σημαντώνη-Μπουρνιά με ένα πλήθος συναισθημάτων που δύσκολα περιγράφονται –αν και διαφαίνονται στις υποσημειώσεις των άρθρων των συγγραφέων– με την ευχή να είναι γερή και δυνατή για να συνεχίσει τη σπουδαία προσφορά της στην επιστήμη.

Ιανουάριος 2021

Οι επιμελητές της έκδοσης

ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΥΑΣ ΣΗΜΑΝΤΩΝΗ - ΜΠΟΥΡΝΙΑ

BIBLIA / BOOKS

1. *Ανασκαφές Νάξου. Οι ανάγλυφοι πίθοι*, Βιβλιοθήκη της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας 113, Αθήναι 1990.
2. *La céramique à reliefs au Musée de Chios*, Βιβλιοθήκη της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας 125, Αθήναι 1992.
3. *La céramique grecque à reliefs. Ateliers insulaires du VIIIe siècle au VIe siècle av. J.-C., Hautes études du monde gréco-romain 3*, Genève 2004.
4. *Καρθαία...έλαχύνωτον στέρνον χθονός*, Αθήνα 2009 (σε συνεργασία με Λ. Γ. ΜΕΝΔΩΝΗ και Τ.-Μ. ΠΑΝΑΓΟΥ).
5. *Η αρχαία Τήνος*, Αθήνα 2013 (σε συνεργασία με R. ÉTIENNE, N. ΚΟΥΡΟΥ).
6. *Το θέατρο της αρχαίας Καρθαίας στην Κέα. Ανασκαφή, στερέωση και ανάδειξη*, Αθήνα 2017 (σε συνεργασία με Τ. ΠΑΝΑΓΟΥ, Δ. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ).

ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΑ / TEACHING HANDBOOKS

1. *Αττικά κλασικά επιτύμβια ανάγλυφα*, Αθήνα 1988.
2. *Αρχαιολογία των πρώιμων ελληνικών χρόνων. Οι αιώνες της διαμόρφωσης (1050-600 π.Χ.)*, Αθήνα 1997.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΕΣ ΕΠΙΜΕΛΕΙΕΣ / EDITING

1. *Αρχαιολογικός άτλας του Αιγαίου από την προϊστορία έως την ύστερη αρχαιότητα*, Αθήνα 1998 (σε συνεργασία με Λ. Γ. ΜΕΝΔΩΝΗ).
2. *Archaeological Atlas of the Aegean from Prehistoric Times to Late Antiquity*, Athens 1999 (σε συνεργασία με L. G. MENDONI).
3. *Νάξος. Το αρχαίο ιερό του Γύρουλα στο Σαγκρί*, Αθήνα 2001.
4. *Ιστορία, Τέχνη, Αρχαιολογία της Κω. Α' Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο, Κως, 2-4 Μαΐου 1997*, Αθήνα 2001 (σε συνεργασία με Γ. ΚΟΚΚΟΡΟΥ-ΑΛΕΥΡΑ, Α. Α. ΛΑΙΜΟΥ).

5. *Αμύμονα έργα. Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Βασίλη Κ. Λαμπρινουδάκη, Σειρά δημοσιευμάτων περιοδικού «Αρχαιογνωσία» 5*, Αθήνα 2007 (σε συνεργασία με Α. Α. ΛΑΙΜΟΥ, Λ. Γ. ΜΕΝΔΩΝΗ, Ν. ΚΟΥΡΟΥ).
6. *Αρχαιολογική έρευνα και διαχείριση του αρχαιολογικού υλικού. Πρακτικά επιστημονικής ημερίδας, Παρασκευή 9 Μαρτίου 2012*, Αθήνα 2014 (σε συνεργασία με Ε. ΓΕΡΟΥΣΗ, Ο. ΚΑΚΑΒΟΓΙΑΝΝΗ).
7. *Αρχιτέκτων. Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Μανόλη Κορρέ*, Αθήνα 2016 (σε συνεργασία με Κ. ΖΑΜΠΙΑ, Β. ΛΑΜΠΡΙΝΟΥΔΑΚΗ, ΑΕ. ΟΗΝΕΣΟΡΓ).

ΑΡΘΡΑ / ARTICLES

1. Θέματα από το μύθο και το έπος στους ανάγλυφους πίθους του Ζ' αι. π.Χ., στο: Τ. ΛΟΥΓΓΗΣ (επιμ.), *Εβδομάδα Μελέτης Ελληνικής Ιστορίας και Πολιτισμού*, Αίγινα 1977, 1-18.
2. Αρχαίες εγκαταστάσεις στο Αίπιος. Ρημόκαστρο, Καμπούρη το Γύρισμα, *Archaiognosia* 3, 1982-1984, 195-222.
3. Επίδραση της Πρωτοκορινθιακής και Κορινθιακής αγγειογραφίας στην ανάγλυφη κεραμική, στο: Τ. ΓΡΙΤΣΟΠΟΥΛΟΣ (επιμ.), *Πρακτικά Γ' Διεθνούς Συνεδρίου Πελοποννησιακών Σπουδών, Καλαμάτα, 8-15 Σεπτεμβρίου 1985*, Αθήνα 1987, 175-189.
4. Das neuentdeckte Heiligtum von Iria auf Naxos, *AA* 1987, 569-621 (σε συνεργασία με V. LAMBRINOUDAKIS, G. GRUBEN, M. KORRES, ΑΕ. ΟΗΝΕΣΟΡΓ).
5. Ανασκαφή αρχαίου ιερού στα Ύρια της Νάξου. Η έρευνα κατά τα έτη 1982, 1986 και 1987, *Archaiognosia* 5, 1987-1988, 133-191 (σε συνεργασία με Β. ΛΑΜΠΡΙΝΟΥΔΑΚΗ, G. GRUBEN, M. KOPPE, ΑΕ. ΟΗΝΕΣΟΡΓ).
6. Από το Μουσείο της Χίου. Ύστερη εμπύεστη κεραμική, *ADelt* 43, A, 1988, 139-158.
7. Πήλινη σφραγίδα από τα Ύρια της Νάξου, *Archaiognosia* 6, 1989-1990, 137-149.

8. Chian Relief Pottery and Its Relationship to Chian and East Greek Architectural Terracottas, στο: N. WINTER, *Proceedings of the First International Conference on Archaic Greek Architectural Terracottas, December 2-4, 1988, Hesperia* 59. 1, Athens 1990, 193-200.
9. «Πλίνθοι και κέραμοι ατάκτως ερριμμένα». Πήλινα αρχιτεκτονικά ανάγλυφα από τη Χίο, *AEphem* 130, 1991, 71-109.
10. Tesson à reliefs au Musée de Chios, στο: FR. BLONDÉ – J.-Y. PERREAULT (επιμ.), *Les ateliers de potiers dans le monde grec aux époques géométrique, archaïque et classique. Actes de la table ronde organisée à l'École française d'Athènes 2-3 Octobre, BCH Suppl.* 23, Paris 1992, 175-187.
11. Ανθήματα ιωνικών επιτυμβίων στηλών, *Archaiognosia* 8, 1993-1994, 141-153.
12. Δίφροι ευπλεκείς στη ναξιακή κεραμική του 7ου αι. π.Χ., στο: I. Κ. ΠΡΟΜΠΟΝΑΣ – ΣΤ. Ε. ΨΑΡΡΑΣ (επιμ.), *Πρακτικά του Α' Πανελληνίου Συνεδρίου με θέμα «Η Νάξος διά μέσου των αιώνων»*, Φιλώτι 3-6 Σεπτεμβρίου 1992, Αθήνα 1994, 359-374.
13. Ξώμπουργο Τήνου, *Ergon* 1995, 70 (σε συνεργασία με Ν. ΚΟΥΡΟΥ).
14. Ύρια, Σαγκρί, στο: *Νάξος. Ανάδειξη αρχαιολογικών χώρων. Ύρια, Σαγκρί, Πύργος Χειμάρου*, Αθήνα 1997, 10-26 (σε συνεργασία με Β. Κ. ΛΑΜΠΡΙΝΟΥΔΑΚΗ).
15. Πίθοι των ιστορικών χρόνων με εγχάρακτη διακόσμηση από την ΝΑ Κέα, στο: Λ. Γ. ΜΕΝΔΩΝΗ – Α. ΜΑΖΑΡΑΚΗΣ ΑΙΝΙΑΝ (επιμ.), *Κέα - Κύθνος. Ιστορία και Αρχαιολογία, Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου Κέα - Κύθνος, 22-25 Ιουνίου 1994, Μελετήματα* 27, Αθήνα 1998, 487-516.
16. Οι Κυκλάδες από τους πρώιμους ιστορικούς χρόνους μέχρι το τέλος της αρχαϊκής εποχής (1050-480 π.Χ.), στο: Λ. Γ. ΜΕΝΔΩΝΗ – Ν. ΜΑΡΓΑΡΗΣ (επιμ.), *Κυκλάδες. Ιστορία του τοπίου και τοπικές ιστορίες. Από το φυσικό περιβάλλον στο ιστορικό τοπίο*, Αθήνα 1998, 173-207.
17. Kleinfunde aus dem Heiligtum von Iria auf Naxos, *AM* 113, 1998, 61-74.
18. The Fall of Troy Once Again, στο: Ν. ΧΡ. ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ (επιμ.), *Φως κυκλαδικόν. Τιμητικός τόμος στη μνήμη του Νίκου Ζαφειρόπουλου*, Αθήνα 1999, 158-177.
19. Η ανάγλυφη κεραμική στα παράλια του βόρειου Αιγαίου, στο: *Αρχαία Μακεδονία* 6. *Ανακωνώσεις κατά το Στ' Διεθνές Συμπόσιο, Θεσσαλονίκη, 15-19 Οκτωβρίου 1996*, II, Θεσσαλονίκη 1999, 1011-1029.
20. Les premières phases du sanctuaire d'Hyria d'après les objets retrouvés, *RA* 2000, 209-219.
21. Από την αγγειοπλαστική παραγωγή της αρχαίας Σίφνου, στο: *Πρακτικά του Α' Διεθνούς Σιφναϊκού Συμποσίου, Σίφνος 25-28 Ιουνίου 1998*, I, Αθήνα 2000, 371-400.
22. Χιακή ανάγλυφη κεραμική / Chian Relief Pottery, στο: Α. ΑΡΧΟΝΤΙΔΟΥ-ΑΡΓΥΡΗ – Θ. ΚΥΡΙΑΚΟΠΟΥΛΟΥ (επιμ.), *Χίος τ' έναλος πόλις Οϊνοπίανος*, Χίος 2000, 240-249.
23. Ξώμπουργο Τήνου, ο ανάγλυφος πιθαμφορέας της Γεννήσεως. Έκδοση δεύτερη, βελτιωμένη, στο: Α. ΑΛΕΞΑΝΔΡΗ – Ι. ΛΕΒΕΝΤΗ (επιμ.), *Καλλίστευμα. Μελέτες προς τιμήν της Όλγας Τζάκου-Αλεξανδρή*, Αθήνα 2001, 69-84.
24. Ανάπλαση αρχαιολογικών χώρων Νάξου, στο: Γ. ΤΑΣΟΥΛΑΣ (επιμ.), *Η συμβολή του Υπουργείου Αιγαίου στην έρευνα και ανάδειξη του πολιτισμού του Αρχιπελάγους*, Αθήνα 2001, 119-121 (σε συνεργασία με Β. Κ. ΛΑΜΠΡΙΝΟΥΔΑΚΗ).
25. Η κεραμική και τα μικρά ευρήματα από το ιερό του Γύρουλα Σαγκρίου Νάξου, στο: Ε. ΣΗΜΑΝΤΩΝΗ-ΜΠΟΥΡΝΙΑ (επιμ.), *Νάξος. Το αρχαίο ιερό του Γύρουλα στο Σαγκρί*, Αθήνα 2001, 27-32.
26. Κοσμήματα από το ιερό των Υρίων Νάξου, *Archaiognosia* 11, 2001-2002, 141-153.
27. The Early Phases of the Hyria Sanctuary on Naxos. An Overview of the Pottery, στο: Μ. ΣΤΑΜΑΤΟΠΟΥΛΟΥ – Μ. ΥΕΡΟΥΛΑΝΟΥ (επιμ.), *Excavating Classical Culture. Recent Archaeological Discoveries in Greece, BARIntSer* 1031, Oxford 2002, 269-280.
28. Naxos. Das Heiligtum von Gyroula bei Sangri, *AW* 33, 2002, 387-406 (σε συνεργασία με τους V. LAMBRINOUDAKIS, G. GRUBEN, ΑΕ. OHNESORG, Μ. KORRES, ΤΗ. BILIS, Μ. MAGNISALI).
29. Συντήρηση και ανάδειξη αρχαιολογικού χώρου Καρθαίας στην Κέα, στο: *Αρχαιολογικά Έργα εκτελούμενα από Επιστημονικές Επιτροπές του ΥΠΠΟ*, Αθήνα 2003, 52-53.
30. Ο «Θησαυρός της Αίγινας». Νέο φως στο μυστήριο της λαθραίας εξαγωγής του, στο: Ε. ΚΟΝΣΟΛΑΚΗ-ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ (επιμ.), *Αργοσαρωνικός. Πρακτικά 1ου Διεθνούς Συνεδρίου Ιστορίας και Αρχαιολογίας του Αργοσαρωνικού. Πόρος, 26-29 Ιουνίου 1998*, I, Αθήνα 2003, 47-69.

31. Έργα μικροτεχνίας από το ιερό των Υρίων Νάξου, στο: Ι. Κ. ΠΡΟΜΠΟΝΑΣ – ΣΤ. Ε. ΨΑΡΡΑΣ (επιμ.), *Πρακτικά του Β' Πανελληνίου Συνεδρίου με θέμα «Η Νάξος διά μέσου των αιώνων», Χαλκή Νάξου, 4 έως 7 Σεπτεμβρίου 1997*, Αθήνα 2003, 167-175.
32. Η χρήση του χρώματος στην ανάγλυφη κεραμική, στο: Α. ΓΙΑΝΝΙΚΟΥΡΗ – Ν. ΧΡ. ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ (επιμ.), *Το Αιγαίο στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου. Πρακτικά Διεθνούς Συμποσίου, Ρόδος, 1-4 Νοεμβρίου 2002*, Αθήνα 2004, 481-494.
33. Kyprische Einflüsse I. Ein anthropomorphes Gefäß aus Iria auf Naxos, *AM* 119, 2004, 33-54.
34. Un masque humain à Hygia de Naxos. Nouveau témoignage de contacts chypriotes, *BCH* 128-129, 2004-2005, 119-132.
35. Αίγινα, στο: Α. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ (επιμ.), *Αρχαιολογία. Νησιά του Αιγαίου*, Αθήνα 2005, 182-189.
36. Πόρος, στο: Α. ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ (επιμ.), *Αρχαιολογία. Νησιά του Αιγαίου*, Αθήνα 2005, 190-191.
37. Ύρια Νάξου. Η κυπριακή συνάφεια, στο: Γ. ΠΡΟΜΠΟΝΑΣ – Π. ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ (επιμ.), *Ενεργεσίη. Τόμος χαριστήριος στον Παναγιώτη Ι. Κοντό*, II, Αθήνα 2006, 671-688.
38. Το Έργο της Επιτροπής Συντήρησης και Ανάδειξης του Αρχαιολογικού Χώρου της Καρθαίας της νήσου Κέας, στο: Β. ΛΑΜΠΡΙΝΟΥΔΑΚΗΣ (επιμ.), *Το Έργο των Επιστημονικών Επιτροπών Αναστήλωσης, Συντήρησης και Ανάδειξης Μνημείων*, Αθήνα 2006, 423-441.
39. Το Έργο «Συντήρηση και ανάδειξη αρχαίας Καρθαίας Κέας». Τα έτη 2002-2004, *Archaiognosia* 14, 2006, 237-284 (σε συνεργασία με Γ. ΖΑΧΟ, Τ. ΠΑΝΑΓΟΥ, Μ. ΚΟΥΤΣΟΥΜΠΟΥ, Θ. ΜΠΙΛΗ, Δ. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ).
40. Μύθοι και παραδόσεις της αρχαίας Νάξου, στο: Μ. ΣΕΡΓΗΣ – ΣΤ. ΨΑΡΡΑΣ (επιμ.), *Νάξος. Αρμενίζοντας στο χρόνο*, Αθήνα 2006, 87-94.
41. Κρατήρας του ύστερου 7ου αι. π.Χ. από το Κάτω Φανάρι Τροϊζηνίας, στο: Ε. ΚΟΝΣΟΛΑΚΗ-ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ (επιμ.), *Έπαθλον. Αρχαιολογικό Συνέδριο προς τιμήν του Αδώνιδος Κ. Κύρου, Πόρος 7-9 Ιουνίου 2002*, I, Αθήνα 2007, 395-412.
42. Ένας κένταυρος... Ναξιώτης, στο: Ε. ΣΗΜΑΝΤΩΝΗ-ΜΠΟΥΡΝΙΑ – Α. Α. ΛΑΙΜΟΥ – Λ. Γ. ΜΕΝΔΩΝΗ – Ν. ΚΟΥΡΟΥ (επιμ.), *Αμύμονα έργα. Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Βασίλη Κ. Λαμπρινουδάκη, Σειρά δημοσιευμάτων περιοδικού «Αρχαιογνωσία»* 5, Αθήνα 2007, 84-95.
43. The Acropolis of Karthaia on Keos. A Conservation and Restoration Project, *The Australian Archaeological Institute at Athens Bulletin* 5, 2007-2008, 14-28.
44. Από τις Κυκλάδες στον Ευβοϊκό. Παρακολουθώντας την πορεία ενός εικονιστικού θέματος της ανάγλυφης κεραμικής του 7ου αι. π.Χ., *Archaiognosia* 15, 2007-2009, 123-136.
45. Παριακές (;) επιδράσεις σε ναξιακά αγγεία, στο: ΝΤ. ΚΑΤΣΩΝΟΠΟΥΛΟΥ – Ι. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ – ΣΤ. ΚΑΤΣΑΡΟΥ (επιμ.), *Paros II. Ο Αρχίλοχος και η εποχή του, Πρακτικά Β' Διεθνούς Επιστημονικού Συνεδρίου Αρχαιολογίας Πάρου και Κυκλάδων. Παροικιά Πάρου, 7-9 Οκτωβρίου 2005*, Αθήνα 2008, 365-382.
46. Το έργο της Επιτροπής Συντήρησης και Ανάδειξης του αρχαιολογικού χώρου της Καρθαίας της νήσου Κέας, στο: *Συντήρηση Αναστήλωση Ανάδειξη. Το έργο των Επιστημονικών Επιτροπών*, Αθήνα 2008, 140-145.
47. The Aeginetan versus a West Saronic Gulf Pottery Workshop, στο: C. REINHOLDT – P. SCHERRER – W. WOHLMAYR (επιμ.), *Aiakeion. Beiträge zur Klassischen Altertumswissenschaft zu Ehren von Florens Felten*, Wien 2009, 153-159.
48. Καρθαία Κέας. Έργα ανάδειξης του αρχαιολογικού χώρου, *Αρχαιολογία* 116, 2010, 47-55 (σε συνεργασία με Τ. ΠΑΝΑΓΟΥ).
49. Multi-storeyed Vases of the Geometric Period, στο: Α. ΜΑΖΑΡΑΚΗΣ ΑΙΝΙΑΝ (επιμ.), *The "Dark Ages" Revisited. Acts of an International Symposium in Memory of William D. E. Coulson, University of Thessaly, Volos, 14-17 June 2007*, II, Volos 2011, 971-981.
50. Ο ανάγλυφος πιθαμοφόρας της Μερέντας, στο: Π. ΒΑΛΑΒΑΝΗΣ – Ο. ΠΑΛΑΓΙΑ (επιμ.), *Ταξιδεύοντας στην Κλασική Ελλάδα. Τόμος προς τιμήν του καθηγητή Πέτρου Θέμελη*, Αθήνα 2011, 205-224.
51. Κρατηρίσκοι από τα Ύρια Νάξου, στο: Α. ΔΕΛΗΒΟΡΙΑΣ – Γ. ΔΕΣΠΙΝΗΣ – Α. ΖΑΡΚΑΔΑΣ (επιμ.), *Έπαινος Luigi Beschi*, Αθήνα 2011, 323-333.
52. Ο Νικόλαος Μ. Κοντολέων και το Ερέχθειο, *Ανθέμιον* 22, 2012, 1-10.
53. Γνωστά και άγνωστα για τη ναξιακή αγγειογραφία του 7ου αι. π.Χ., στο: Κ. ΤΖΑΝΑΒΑΡΗ – Π. ΑΔΑΜΒΕΛΕΝΗ (επιμ.), *Δινήσσο. Τιμητικός τόμος για την Κατερίνα Ρωμοπούλου*, Θεσσαλονίκη 2012, 183-190.
54. Ανάγλυφος πιθαμοφόρας από το Αρκαλοχώρι Κρήτης, *ADelt* 67-68, A, 2012-2013, 201-228 (σε συνεργασία με Κ. ΓΚΑΛΑΝΑΚΗ, Χ. ΠΑΠΑΔΑΚΗ, Χ. ΚΡΙΤΖΑ, Ι. ΡΟΓΔΑΚΗ, ΕΙΡ. ΣΙΝΑΔΙΝΑΚΗ).

55. Minotaur. The Acclimatization of a Cretan Hybrid in the Cyclades, στο: W.-D. NIEMEIER – O. PILZ – I. KAISER (επιμ.), *Kreta in der geometrischen und archaischen Zeit. Akten des Internationales Kolloquiums am Deutschen Archäologischen Institut, Abteilung Athen, 27.-29. Januar 2006, Athenaiia 2*, München 2013, 383-393.
56. Η ανάδειξη μνημείων και χώρων ως διαχείριση αρχαιολογικού έργου, στο: Ε. ΣΗΜΑΝΤΩΝΗ-ΜΠΟΥΡΝΙΑ – Ε. ΓΕΡΟΥΣΗ – Ο. ΚΑΚΑΒΟΓΙΑΝΝΗ (επιμ.), *Αρχαιολογική έρευνα και διαχείριση του αρχαιολογικού υλικού. Πρακτικά επιστημονικής ημερίδας, Παρασκευή 9 Μαρτίου 2012*, Αθήνα 2014, 47-54.
57. Seated Statuettes from the Cemetery of Sellada, Thera, στο: Α. ΓΙΑΝΝΙΚΟΥΡΗ (επιμ.), *Κοροπλαστική και μικροτεχνία στον αιγαιακό χώρο από τους γεωμετρικούς χρόνους έως και τη ρωμαϊκή περίοδο. Διεθνές συνέδριο στη μνήμη της Ηούς Ζερβουδάκη, Ρόδος 26-29 Νοεμβρίου 2009*, I, Αθήνα 2014, 191-208.
58. *Horror plenitatis* αντί του *Horror vacui*, στο: Π. ΒΑΛΛΑΒΑΝΗΣ – Ε. ΜΑΝΑΚΙΔΟΥ (επιμ.), *Ύγραφσεν και έποίησεν. Μελέτες κεραμικής και εικονογραφίας προς τιμήν του καθηγητή Μιχάλη Τιβέριου*, Θεσσαλονίκη 2014, 71-84.
59. Enthroned Goddesses from the Sanctuary of Hyria on Naxos, στο: Α. MULLER – E. LAFLI – ST. HUYSSECOM-HAXHI (επιμ.), *Figurines de terre cuite en Méditerranée grecque et romaine*, II. *Iconographie et contextes. Colloque international, 2-6 juin 2007 à Izmir*, Villeneuve d'Ascq 2015, 487-494.
60. More cups for "Dionysos". A Selection of Geometric Drinking Vases from the Sanctuary of Hyria on Naxos, στο: V. VLACHOU (επιμ.), *Pots, Workshops and Early Iron Age Society. Function and Role of Ceramics in Early Greece. Proceedings of the International Symposium Held at the Université libre de Bruxelles, 14-16 November 2013*, *Études d'archéologie* 8, Brussels 2015, 181-197.
61. Ελληνιστική κεραμική από τη Νάξο. Η μαρτυρία των Υρίων, στο: Μ. ΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΥ – ΧΡ. ΚΑΛΙΝΗ (επιμ.), *Ήκάλιν. Τιμητικός Τόμος για τη Στέλλα Δρούγου*, II, Αθήνα 2016, 466-484.
62. Το αρχαίο θέατρο της Καρθαίας στην Κέα. Ζητήματα θεμελίωσης και χρονολόγησης, στο: Κ. ΖΑΜΠΙΑΣ – Β. ΛΑΜΠΡΙΝΟΥΔΑΚΗΣ – Ε. ΣΗΜΑΝΤΩΝΗ-ΜΠΟΥΡΝΙΑ – ΑΕ. ΟΗΝΕΣΟΡΓ (επιμ.), *Αρχιτέκτων. Τιμητικός τόμος για τον καθηγητή Μανόλη Κορρέ*, Αθήνα 2016, 487-498 (σε συνεργασία με Τ. ΠΑΝΑΓΟΥ).
63. On Women and on Lions, στο: Χ. CHARALAMBIDOU – C. MORGAN (επιμ.), *Interpreting the Seventh Century BC. Tradition and Innovation*, Oxford 2017, 31-37.
64. Καρθαία και πύργος Αγίας Μαρίας Κέας. Μια προσπάθεια δώδεκα χρόνων (2002-2013), στο: Π. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ (επιμ.), *Το αρχαιολογικό έργο στα νησιά του Αιγαίου. Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο. Ρόδος, 27 Νοεμβρίου 1 Δεκεμβρίου 2013*, I, Μυτιλήνη 2017, 85-100 (σε συνεργασία με Τ. ΠΑΝΑΓΟΥ, Δ. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ).
65. Σούνιο, Αίγινα, στο: Γ. ΣΑΪΤΑΣ (επιμ.), *Το έργο της Γαλλικής Επιστημονικής Αποστολής του Μοριά, 1829-1838. Β' μέρος. Τμήμα αρχαιολογίας. Τμήμα αρχιτεκτονικής, γλυπτικής, επιγραφών*, Αθήνα 2017, 114-127.
66. Αθήνα, στο: Γ. ΣΑΪΤΑΣ (επιμ.), *Το έργο της Γαλλικής Επιστημονικής Αποστολής του Μοριά, 1829-1838. Β' μέρος. Τμήμα αρχαιολογίας. Τμήμα αρχιτεκτονικής, γλυπτικής, επιγραφών*, Αθήνα 2017, 138-141.
67. Quadrupeds on Relief Pottery of the Aegean, στο: V. VLACHOU – A. GADOLOU (επιμ.), *Τέρψις. Studies in Mediterranean Archaeology in Honour of Nota Kourou, Études d'archéologie* 10, Brussels 2017, 177-189.
68. The Pottery and the Small Finds, στο: V. LAMBRI-NOUDAKIS – ΑΕ. ΟΗΝΕΣΟΡΓ (επιμ.), *Das Heiligtum von Gyroula bei Sangri auf Naxos*, Athen 2020, 96-143.
69. Hyria on Naxos. Tracing the Connectivity of an Insular Sanctuary with the Aegean and beyond, *AURA* 4, 2021, 9-26.
70. Ιερά... μαγειρέματα στα Ύρια Νάξου, στο: Γ. ΒΕΡΩΝΗΣ – Γ. ΗΣΑΪΑΣ – Α. ΤΖΙΩΤΗΣ – Α. ΦΛΩΡΑΚΗΣ – Β. ΦΡΑΓΚΟΥΛΟΠΟΥΛΟΣ (επιμ.), *Η Νάξος διά μέσον των αιώνων. Πρακτικά του ΣΤ' Πανελληνίου Επιστημονικού Συνεδρίου, Δαμαριώνας Νάξου, 30 Αυγούστου - 2 Σεπτεμβρίου 2018*, Αθήνα 2021, 151-164.
71. Καρθαία και πύργος Αγ. Μαρίας Κέας. Η κατάληξη μιας μακράς προσπάθειας, στο: Γ' Διεθνές Κυκλαδολογικό Συνέδριο, *Ερμούπολη, Σύρος 25-29 Μαΐου 2016*, υπό έκδοση (σε συνεργασία με Τ. ΠΑΝΑΓΟΥ – Δ. ΜΑΥΡΟΚΟΡΔΑΤΟΥ).

BIBΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ / BOOK REVIEWS

1. L. H. ANDERSON, *Relief Pithoi from the Archaic Period of Greek Art*, Univ. of Colorado 1975, *Archaioignosia* 1, 1980, 383-385.
2. A. A. LEMOS, *Archaic Pottery of Chios. The Decorated Styles*, Oxford 1991, *DialHistAnc* 20. 1, 1994, 349-353.
3. Μ. ΤΙΒΕΡΙΟΣ, *Ελληνική τέχνη. Αρχαία αγγεία*, Αθήνα 1996, *Archaioignosia* 9, 1995-1996, 383-388.
4. Ν. ΚΟΥΡΟΥ, *CVA. Greece 8. Athens, National Museum 5. Attic and Atticising Amphoras of the Protogeometric and Geometric Periods*, *AJA* 110.2, 2006, <www.ajaonline.org/book-review/431> (3-5-2020).
5. L. MERCURI, *Eubéens en Calabre à l'époque archaïque. Formes de contacts et d'implantation*, *BEFAR* 321, Rome 2004, *AncWestEast* 8, 2009, 397-399.
6. F. Queyrel, *Le Parthénon, un monument dans l'Histoire*, Paris 2008, *Histara, les comptes rendus* <<http://histara.sorbonne.fr/cr.php?cr=466>> (3-5-2020).
7. V. KARAGEORGHIS – Ν. ΚΟΥΡΟΥ – V. KILIKOGLU, M. D. GLASCOCK in collaboration with J. KARAGEORGHIS and P. MARANTIDOU, *Terracotta Statues and Figurines of Cypriote Type Found in the Aegean*, Nicosia 2009, *Archaioignosia* 15, 2007-2009, 399-405.
8. Η. CEVIZOĞLU, *Reliefkeramik archaischer Zeit aus Klazomenai* (ZAKS, 18), Langenweissbach, Beier & Beran, 2010, *RA* 52, 2011-2012, 399-402.
9. Δ. ΚΑΤΣΟΝΟΠΟΥΛΟΥ – Ε. ΠΑΡΤΙΔΑ (επιμ.) / ΝΤ. ΚΑΤΣΩΝΟΠΟΥΛΟΥ – Ε. ΠΑΡΤΙΔΑ (επιμ.), *Φιλέλλην. Essays Presented to Stephen G. Miller / Φιλέλλην. Μελέτες προς τιμήν του Στέφανου Μίλλερ* (The Helike Society - Εταιρεία Φίλων της Αρχαίας Ελίκης), Athens-Aθήνα 2016, *AURA* 1, 2018, 231-237.
10. Δ. ΣΚΙΛΑΡΝΤΙ, *Κονκονναριές Πάρου. Οι ανασκαφές και η ιστορία της πανάρχαιης ακρόπολης του Αιγαίου*, Ανασκαφές Πάρου, Κέντρο Ιστορικών και Αρχαιολογικών Σπουδών, Αθήνα 2016, *AURA* 2, 2019, 307-311.

ΔΗΜΜΑΤΑ ΣΕ ΛΕΞΙΚΑ

ΚΑΙ ΚΑΤΑΛΟΓΟΥΣ / ENTRIES
IN LEXICONS AND CATALOGUES

1. λ. Κεφαλος στο: *LIMC* VI (1992) 1-6.
2. λ. Κρομμυο στο: *LIMC* VI (1992) 139-142.
3. λ. Προκρίς στο: *LIMC* VII (1994) 529-530.
4. Ο. ΦΙΛΑΝΙΩΤΟΥ (επιμ.), *Από τη Νάξο των Κυκλάδων στη Νάξο της Σικελίας. Μια οδός επικοινωνίας*, Αθήνα 2001, 16-17, 38-39 (εισαγωγικά κείμενα) και λήμματα αρ. 18, 20, 21, 22.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΕΙΣ / TRANSLATIONS

1. L. H. SACKETT – V. HANKEY – R. J. HOWELL – T. W. JACOBSEN – M. R. POPHAM, *Προϊστορική Εύβοια. Γενική Επισκόπηση*, *ArchEubMel* 19, 1974, 129-190.
2. L. H. SACKETT – V. HANKEY – R. J. HOWELL – T. W. JACOBSEN – P. R. POPHAM, *Προϊστορική Εύβοια. Γενική Επισκόπηση*, *ArchEubMel* 20, 1975, 145-208.
3. W. R. BIERS, *Η Αρχαιολογία της Ελλάδος*, Αθήνα 1980, 94-187.
4. J. BOARDMAN, *Ελληνική Πλαστική. Η αρχαϊκή περίοδος*, Αθήνα 2001².

ΑΛΛΑ ΚΕΙΜΕΝΑ / OTHER TEXTS

1. Αρχαίες εγκαταστάσεις στο Αίπος της Χίου, *Αιγαιοπελαγίτικα Θέματα* 54, 1997.
2. Χιακή ανάγλυφη κεραμική, *Αιγαιοπελαγίτικα Θέματα* 55, 1997.
3. Αιγινήτικες αρχαιότητες σε Μουσεία του εξωτερικού, στο: αφιέρωμα για την Αίγινα, στις *Επτά ημέρες της εφημερίδας Καθημερινή*, 7-11-1997.
4. λ. «Tasos» και «Samotracia», στο: Μ. MAYER – I. RODÀ (επιμ.), *Ciudades antiguas del Mediterráneo*, Barcelona 1998, 198-201.
5. Το Ιερό της Αφαιάς στην Αίγινα και η ιστορία του, *Αιγιναία* 5, 2002, 88-103.
6. ...έν Νάξω μιὰ τῶν Κυκλάδων ξενιοθεΐσα..., στο: ΕΙ. ΓΡΑΤΣΙΑ – ΣΤ. ΛΕΚΑΚΗΣ (επιμ.), *Αληθινά παραμύθια της Νάξου. Οι αρχαιολόγοι διηγούνται...*, Αθήνα 2013, 57-66.

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ* - ΒΡΑΧΥΓΡΑΦΙΕΣ

BAPD	Beazley Archive Pottery Database < https://www.beazley.ox.ac.uk/pottery/default.htm > (19-9-2020)
Brit. Mus. III	SMITH, C. H. 1896. <i>Catalogue of the Greek and Etruscan Vases in the British Museum. III, Vases of the Finest Period</i> (London).
BullÉp	<i>Bulletin Épigraphique</i>
CHANTRAINE, DELG	CHANTRAINE, P. 1968-1980. <i>Dictionnaire étymologique de la langue grecque</i> , 1-4, Paris.
CID	<i>Corpus des Inscriptions de Delphes</i>
DNO	KANSTEINER, S. – LEHMANN, L. – HALLOF, KL. 2014. <i>Der Neue Overbeck. Die antiken Schriftquellen zu den bildenden Künsten der Griechen</i> , I-V (Berlin).
EBGR	<i>Epigraphic Bulletin of Greek Religion - KERNOS</i>
GUARDUCCI, EG	GUARDUCCI, M. 1967-1978. <i>Epigrafia greca</i> , I-IV (Roma).
IC	GUARDUCCI, M. 1935-1950. <i>Inscriptiones Creticae</i> , I-IV (Roma).
ID	<i>Inscriptions de Délos</i>
ILGR	ŠAŠEL KOS, M. 1979. <i>Inscriptiones Latinae in Graecia repertae</i> (Faenza).
ILLRP	DEGRASSI, A. 1957. <i>Inscriptiones Latinae Liberae Rei Publicae</i> (Firenze).
IvO	DITTENBERGER, W. – PURGOLD, K. 1896. <i>Die Inschriften von Olympia, Olympia 5</i> (Berlin).
JIAN	<i>Journal International d'Archéologie Numismatique</i>
LGPN	<i>A Lexicon of Greek Personal Names</i> , Oxford 1987-.
LSAG ²	JEFFERY, L. H. 1990. <i>The Local Scripts of Archaic Greece</i> , Revised Edition with Supplement by A. W. Johnston (Oxford).
MASSON, OGS	MASSON, O. 1990-2000. <i>Onomastica Graeca Selecta</i> , 1-3 (Genève).
NOMIMA	VAN EFFENTERRE, H. – RUZÉ, FR. 1994-1995. <i>NOMIMA. Recueil d'Inscriptions politiques et juridiques de l'Archaisme grec</i> , I-II (Rome).
PGM	PREISENDANZ, K. 1973 ² . <i>Papyri Graecae Magicae. Die griechischen Zauberpapyri</i> , revised by A. Henrichs (Stuttgart).
SOKOLOWSKI, LSCG	SOKOLOWSKI, FR. 1969. <i>Lois sacrées des cités grecques, École française d'Athènes. Travaux et mémoires des anciens membres étrangers de l'École et de divers savants</i> 18 (Paris).
Syll. ³	DITTENBERGER, W. 1915-1924 ³ . <i>Sylloge Inscriptionum Graecarum</i> , 1-4 (Lipsiae· επανέκδοση Hildesheim 1982).
TD	<i>Timbres amphoriques de Délos</i>
TPSulp	CAMODECA, G. 1999. <i>Tabulae Pompeianae Sulpiciorum (TPSulp.)</i> . <i>Edizione critica dell'archivio puteolano dei Sulpicii</i> (Roma).

AMΘ	Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσσαλονίκης	BN	Bibliothèque nationale de France
EAM	Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο	Brit. Museum	British Museum
ME	Μουσείο Ελευσίνας	JMB	Jüdisches Museum Berlin
MΣ	Μουσείο Σικυώνας	MN	Archaeological Museum of Naxos
MΓ	Μέση Γεωμετρική	NM	National Archaeological Museum (Athens)
MK	Μεσοκυκλαδική		
ΠΓ	Πρώιμη Γεωμετρική	EG	Early Geometric
ΠΕΧ	Πρώιμη Εποχή του Χαλκού	LG	Late Geometric
ΠΚ	Πρωτοκυκλαδική	MG	Middle Geometric
ΥΓ	Ύστερη Γεωμετρική	PG	Protogeometric
ΥΕ	Ύστεροελλαδική		
ΥΚ	Ύστεροκυκλαδική		
ΥποΓ	Υπογεωμετρική		
ΥποΠΓ	Υπο-πρωτογεωμετρική		

* Επιπλέον εκείνων του DAI: <https://www.dainst.org/documents/10180/70593/02_Abbreviations+for+Journals_quer.pdf/a82958d5-e5e9-4696-8e1b-c53b5954f52a> (25-11-2020)

STYLE AND FUNCTION OF GEOMETRIC COARSE JARS FROM NAXOS: EXAMPLES FROM INLAND AND COASTAL REGIONS OF THE ISLAND*

XENIA CHARALAMBIDOU

Conditions of discovery and description of the vessel from Agios Ioannis Apeiranthou (inv. no. 1043)

In the Archaeological Collection of Apeiranthos from inland Naxos a coarse tripod jar (inv. no. 1043) is exhibited, bearing incised linear and figural decoration (fig. 1. a-d). It was found close to the village of Apeiranthos (*ca* 1.5 km away) in the territory of a military outpost which does not exist anymore. What still remains present nearby is the church of Agios Ioannis (Aï Giannis) which continues to signal the recovery-spot of this find (fig. 2). The vase was discovered and delivered to the Archaeological Collection of Apeiranthos by Antonios E. Galanis in 1976. As Galanis reported to me in 2017, the vase was found during the digging of a small trench within the area of the military outpost, opened for the purposes of mounting a machine gun. The work was carried out by himself (who was doing his national service then) and other soldiers.

The jar, which was discovered almost complete at *ca* 1 m. depth in the trench, was the sole find. Only part of the rim and neck was missing from the vessel.¹ There are

two holes in the pot, one in the neck and the other in the body.

The fabric of the vessel is coarse, moderately to poorly sorted. The color of the clay on the surface is reddish-brown (2.5YR 5/4) to red (2.5YR 5/6, 10R 5/6); its core is grey (close in color to Munsell Color Chart 1 for Gley, N4/ = dark grey). Macroscopically, the fabric mainly contains subrounded/subangular to angular inclusions, with some to many of these being white and light grey, and more rarely dark, as well as (gold and white) mica.²

The vessel is handmade. The rim of the vessel is everted, while the neck forms a single curve with the ovoid body. The base is comprised of three feet forming a tripod. The upper part of the rim is decorated with small (incised) oblique lines and in the interior there are two horizontal (incised) lines just beneath the rim, which do not run around the whole circumference of the vessel. On the exterior surface of the neck there are three “panels”, each comprising three parallel horizontal zones, decorated with two or three concentric triangles, which alternate with narrower parallel vertical bands with chevrons. At the transition from neck to shoulder, there are two

* This paper is dedicated to Professor Eva Simantoni-Bournia, whose scientific virtues and generous character have always been a great inspiration to me and many other colleagues. I would like to thank the Ephorate of Antiquities of the Cyclades for giving me permission to study and publish the coarse jar inv. no. 1043 from Agios Ioannis Apeiranthou. I would also like to express my gratitude to Antonios E. Galanis, who found and delivered the Agios Ioannis vessel to the Ephorate in 1976, for the information he provided on the conditions of its discovery, as well as to the guards of the Archaeological Museum of Apeiranthos, Petros Gerontis and Yiannis Bardanis, for their help while studying this vessel. Moreover, my sincere thanks go to Dr Stavros Paspalas, Beatrice McLoughlin and Dr Gloria London, as well as Dr Photini Zaphiropoulou and Professor Karl Reber, for fruitful discussions on this topic and their permission to publish some of the images that appear in this article: of the coarse relief pithos inv. no. 13-80 from Zagora on Andros (fig. 6, courtesy of Dr St. Paspalas, B. McLoughlin and the Zagora Archaeologi-

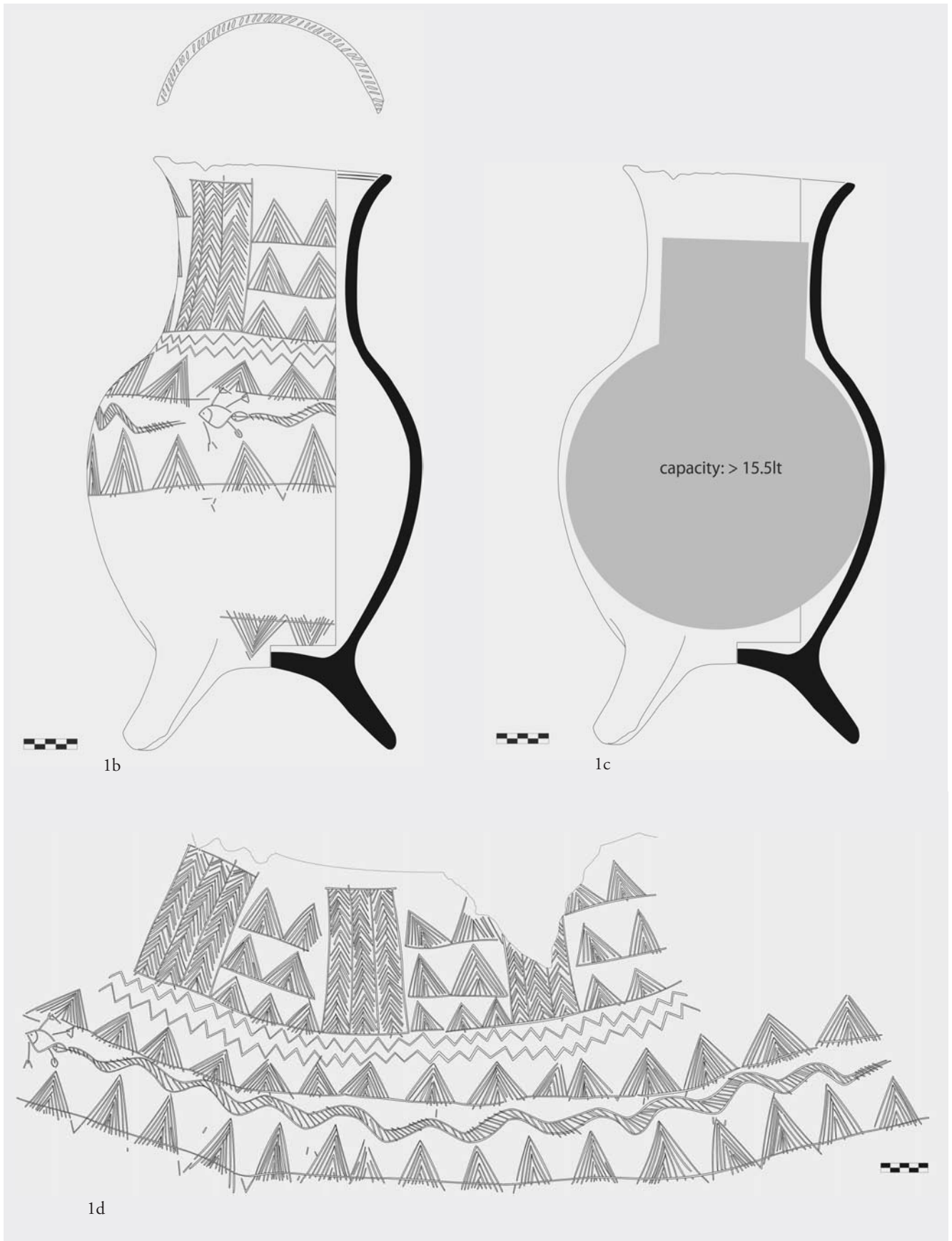
cal Project); of the tripod jar MN 6651 from Plithos in Naxos town (fig. 8, courtesy of Dr Ph. Zaphiropoulou and Prof. K. Reber).

Acknowledgements to Professor Marek Węcowski and the research project of Poland's National Science Center (NCN grant no. 2016/21/B/HS3/03096) at the University of Warsaw, for support while conducting this research.

1. The dimensions of the jar are: max. H. 57 cm, rim D. 22.7 cm, neck D. (in the middle): 17 cm, max. body D. 31.9 cm, base D. 14 cm, tripod foot D. *ca* 27-28 cm, rim wall thickness: 1 cm, bottom wall thickness: 1.7 cm, max. body perimeter: 1 m. The lowest estimated capacity of the vessel is > 15.5 litres (I am grateful to B. McLoughlin for estimating the capacity of this pot and preparing fig. 1. c).
2. Frequency and size of inclusions: MATTHEW *et al.* 1991, 240, frequency: 15/20, average size 0.5-3.0 (the largest inclusion reaches 3-3.5 mm; a void at one foot reaches 6 mm in length).

Fig. 1. Coarse tripod jar with linear and figural decoration (inv. no. 1043) from Agios Ioannis Apeiranthou (photos [a]: X. Charalambidou, drawings [b-d]: N. Sepetzoglou, with capacity estimation by B. McLoughlin in fig. 1. c).

parallel horizontal zig-zag lines. On the shoulder and body, there are two horizontal zones consisting again of concentric triangles which run around the whole periphery of the vessel. Among them a snake is depicted horizontally, running around the vessel's exterior; its body is illustrated as a wavy hatched band. The snake attacks or eats another creature which has four legs ending in spade-like projections (like webbed feet). The attacked animal is not easy to identify. It is as if the artisan began depicting a fish and then added the four legs making the creature look like some kind of amphibian. This apparent mid-process change of plan is also implied by the perspective of the attacked creature: while it appears to be shown front-on, it is illustrated with one eye only. Decoration appears again on the lower part of the body between the legs of the vessel and comprises three sets, each with two inverted concentric triangles.

In relation to the life history of this vessel from Agios Ioannis, the following issues are thought to be particularly relevant for discussion in this paper:

- whether this find can be considered to have been *in situ* when found, and if it is indicative of an unknown site in inland Naxos;
- the possible function of this pot and that of other (tripod) jars on Naxos;
- fabric, shape and style comparisons among Naxian coarse tripod jars;
- the circulation of these pots on the island of Naxos.

Aspects of the life history of the Agios Ioannis tripod jar and other relevant vessels from Naxos

The Agios Ioannis vessel was found (almost) complete, which reinforces the hypothesis that it was a vessel deposited in a funerary context. There is a strong possibility that this jar indicates the existence of an unknown ancient site, possibly a cemetery, in inland Naxos, in the vicinity of Apeiranthos. Olga Philaniotou reports: “*The site, a small plateau overlooking the valley of Apeiranthos and the bay of Moutsouna, may have been a cemetery. On the surface we observed sherds from similar vessels*”.³ Such a discovery would be extremely important given the scarcity of other Early Iron Age

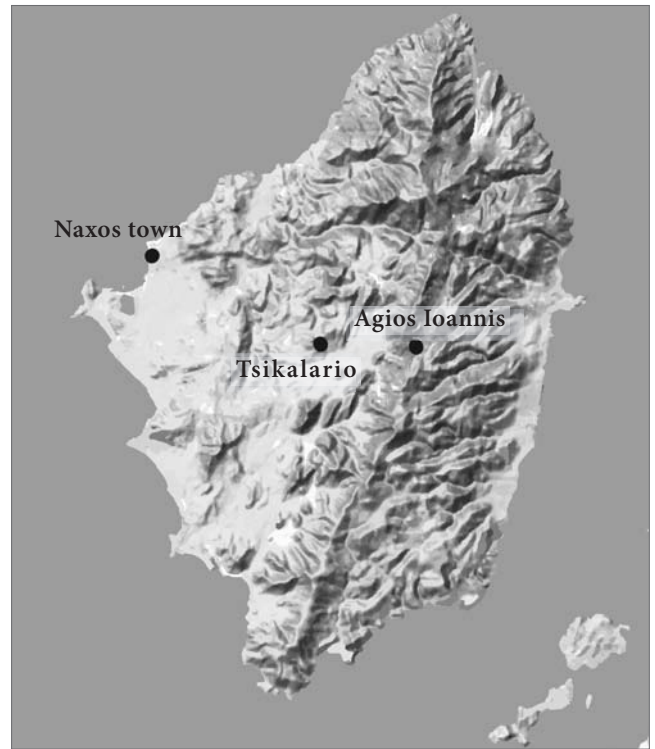

Fig. 2. Map of Naxos with sites mentioned in the text.

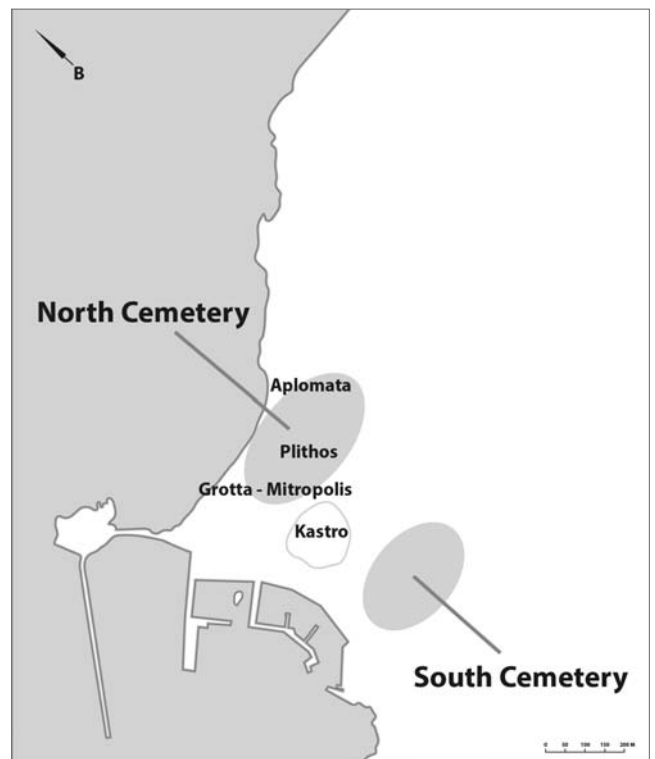

Fig. 3. Coastal Naxos town with sites mentioned in the text (basemap: Google maps).

3. PHILANIOTOU 2004, 91.

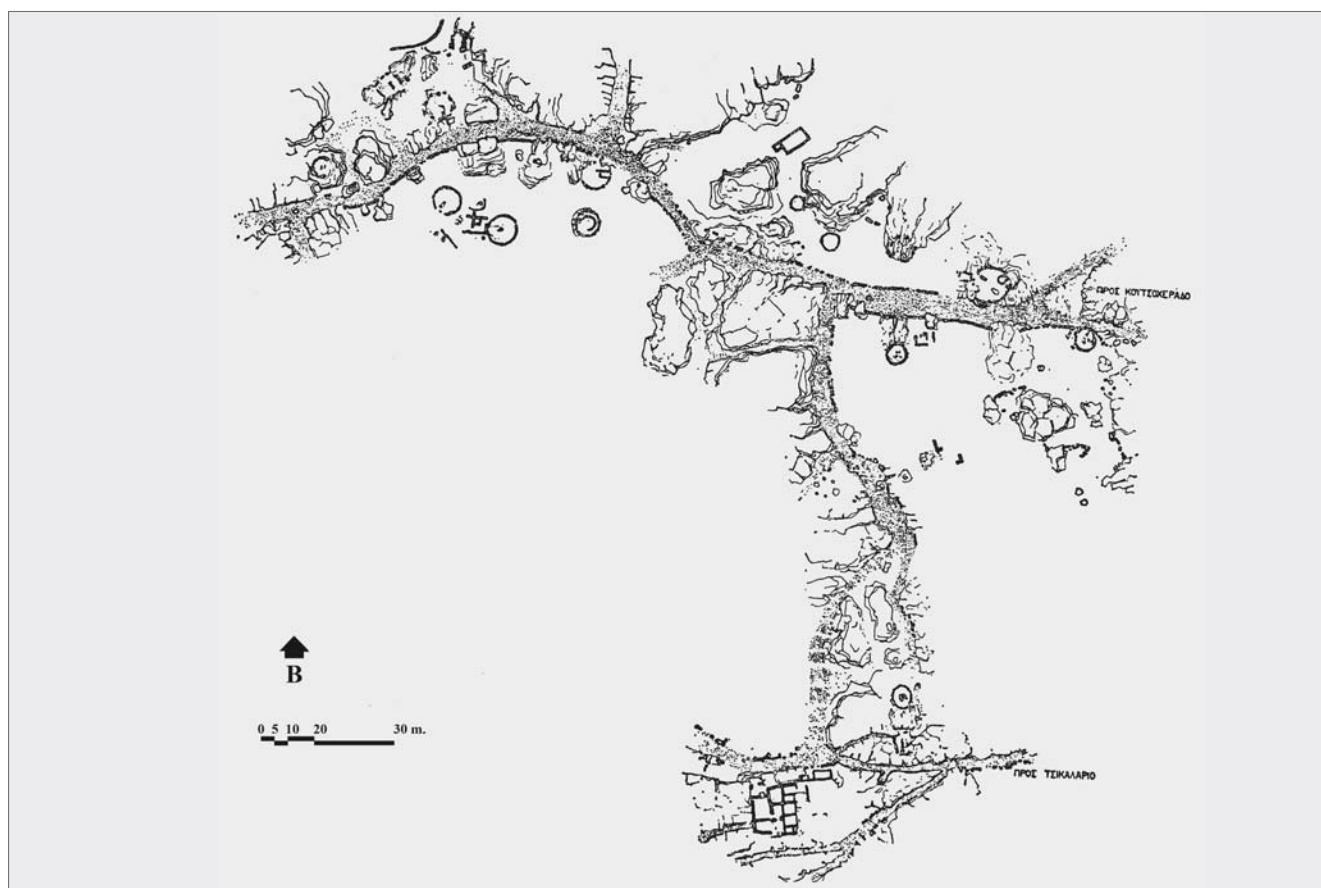

Fig. 4. Map of the Tsikalario necropolis (Zaphiropoulou 1983, 3, N. 1).

cemeteries in inland Naxos, with the exception of the Tsikalario cemetery.⁴

Thus far, where the provenience is known, such jars have been found in Naxian Geometric funerary contexts.⁵ They have been discovered in coastal Naxos town – at the

Plithos burial ground and in the South cemetery⁶ (figs 2, 3) – as well as in inland Naxos in the necropolis of Tsikalario (figs 2, 4).⁷ Such vessels, in the context of the cemetery, may have been used as *enchytrismoι* or ash urns.⁸ Whether this was their first and only use or whether they

4. See more recently CHARALAMBIDOU 2018a, especially p. 148-149.
 5. In my previous articles I named them “pithoid vessels”, but I will hence adopt the definition of “jar” which is closer to how vessels with similar profiles and functions are called in anthropological research; I thank the ethno-archaeologist Dr Gloria London as well as my colleague Beatrice McLoughlin for their advice on this topic.
 6. On the Plithos burial ground, see ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ 2001α, 292-294; REBER 2011; ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ 2011; ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ 2013. See also ΛΕΓΑΚΗ – ΜΑΥΡΟΕΙΔΟΠΟΥΛΟΣ 2017; ΛΕΓΑΚΗ – ΜΑΥΡΟΕΙΔΟΠΟΥΛΟΣ 2019, regarding the more recent excavations in the area of Plithos by the Ephorate of Antiquities of Cyclades. Plithos is considered to be part of the North cemetery: ΚΟΥΡΟΥ 1999, 1. Among the coarse jars from Plithos (to be published by Zaphiropoulou and Reber) is the tripod jar with figural decoration MN 6651 (ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ 2001α, 294, fig. 39; ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ 2004, 414, fig. 3), which will be discussed in this paper in comparison to the Agios Ioannis tripod vessel. Furthermore, the preliminary results of the petrographic and elemental analyses of

five such jars and a pithos from Plithos appear in: CHARALAMBIDOU *et al.* 2017. On the South cemetery, see ΚΟΥΡΟΥ 1999 and especially p. 25, 82-84, 167, 203-204, pl. 52. α-γ for the publication of a tripod jar (MN 474+5571; no. 59 in the publication) found there.
 7. On the excavations and studies of the material remains from the Tsikalario cemetery: ΖΑΡΗΙΟΡΟΥΛΟΥ 1983; ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ 2001α, 285-292; ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ 2001β, 7-11; ΖΑΡΗΙΟΡΟΥΛΟΥ 2008-2009; CHARALAMBIDOU 2008-2009; ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΟΥ 2010-2012; CHARALAMBIDOU 2011; ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΟΥ 2013; CHARALAMBIDOU 2017a; CHARALAMBIDOU *et al.* 2017; CHARALAMBIDOU 2018a. On coarse jars from Tsikalario (pots with tripod base and pots with flat base) see especially: CHARALAMBIDOU 2008-2009, 61-62; CHARALAMBIDOU 2011; ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΟΥ 2010-2012, 174-175, 178-179; CHARALAMBIDOU 2018a, 155, 159-161, 165, 188, as well as CHARALAMBIDOU *et al.* 2017 (on the preliminary results of the petrographic and elemental analyses of five jars from Tsikalario).
 8. In the South cemetery in Naxos town, Kourou (see note 6) suggests

had a prior function in the household before they were “adapted” to a funerary context remains a question, especially given the scarcity of Early Iron Age residential contexts on Naxos.⁹ Nevertheless, their shape and capacity, which implies a use for making and/or storing foodstuffs (for instance, the lowest estimated capacity of the Agios Ioannis vessel is > 15.5 litres [see fig. 1. c]), can argue for their recycling from the household to the cemetery.¹⁰

The fabric of these jars is Naxian.¹¹ In terms of manufacturing technique, the Agios Ioannis vessel, as well as the other known tripod jars from Tsikalario and Naxos town, is handmade, indicating a single manufacturing tradition for the production of these pots. Naxian coarse jars are known to have been manufactured on the island at least as early as the EG and/or MG periods (if not earlier, but published evidence is thus far lacking).¹² Interactions between fine and coarse ware production are demonstrated in some examples: for instance, a Naxian fine/semi-fine vessel from Tsikalario, albeit of a different profile (Pit Grave 14), with a tripod base (fig. 5) that may have been influenced by the Naxian coarse tripod jar.¹³

To date, the majority of these tripod jars bear linear decoration, incised and/or impressed. There is a distinct possibility that their incised motifs were filled with paste.¹⁴ The Agios Ioannis vessel inv. no. 1043, along with one coarse tripod jar from the Plithos burial plot in coastal Naxos town, MN 6651 (see below),¹⁵ are, thus far, our only evidence of figural imagery on such pots and on other Naxian Geometric coarse forms probably before the production of the Naxian pithoi with figured decoration in relief.

The incised figural scene of the Agios Ioannis vessel seems to match well with the pastoral environment of the Naxian countryside: the snake attacking and/or eating

that the tripod jar MN 474+5571 found there was probably an ash urn. In the Tsikalario cemetery, there exists the possibility that at least some coarse vessels, including tripod jars, served as receptacles for infants but that the human remains once contained within have since disintegrated (CHARALAMBIDOU 2018a, 160). In the case of the Agios Ioannis vessel, no traces from bones or ashes have been reported or can be discerned macroscopically but, if such traces ever existed, they might have been lost during its restoration in the previous decades.

9. Habitation sites are mainly known by way of extrapolation (i.e. by burial grounds and sanctuaries).
10. This question brings to mind similar discussions on the first and secondary uses of other forms (fine and coarse) in other Aegean regions, such as Eretria on Euboea: VERDAN 2015; CHARALAMBIDOU

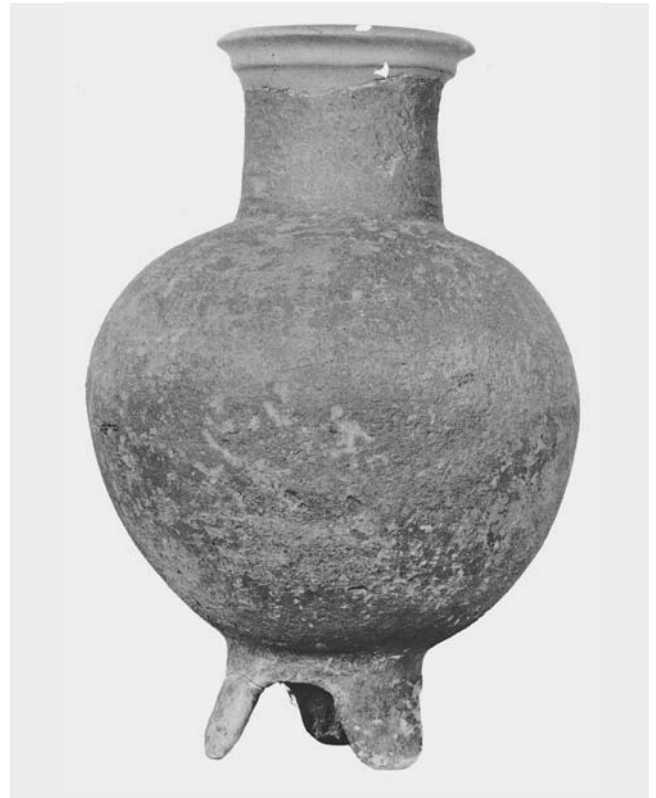

Fig. 5. Finelsemi-fine vessel from Tsikalario with tripod base (MN 3943) (photo H. Iliadis).

some kind of amphibian. According to Gordon Lindsay Campbell, most depictions of reptiles and amphibians in ancient art “fall into two general categories: one in relation to religious and symbolic beliefs; the other, as a means of decoration. Categories overlap, however, as in the case of serpentine ornamentation in jewelry and cult objects”.¹⁶ In the case of the Agios Ioannis figural scene the last interpretation of both functions, i.e. not only a means of decoration but also a scene that was related to symbolic beliefs, is the most plausible.

2017b, 147; CHARALAMBIDOU 2018b.

11. Descriptions of the fabric of some of these pots appear on p. 147 (Agios Ioannis jar) and p. 158 (note 32; Tsikalario jars MN 3839 and MN 3857).
12. CHARALAMBIDOU *et al.* 2017, 114.
13. This vessel (MN 3943), possibly of MG date, contained an adult cremation of unknown sex (CHARALAMBIDOU 2018a, 168).
14. As if reminiscent of the effect of Bronze Age vessels with incised decoration from the Cyclades, e.g., BARBER 1987, incised motifs in figs 58-59 and examples in figs 60-61.
15. On Plithos burial ground and this vessel, see p. 151, note 6 and p. 155.
16. CAMPBELL 2014, 175.

Searching for parallels for the Agios Ioannis animal representations, it becomes obvious that amphibians (if we are to interpret the creature attacked by the snake on the Agios Ioannis pot as such) are rarely found either painted or in plastic form.¹⁷ Fishes, in contrast, occur on pots of various Bronze Age, Early Iron Age and Archaic Aegean, Cypriot and other Mediterranean ceramic workshops.¹⁸ More importantly, the snake, which is the protagonist of the figural scene on the Agios Ioannis vessel, also appears on clay vessels of Bronze Age as well as Early Iron Age and Archaic workshops.¹⁹ Bronze Age Aegean representations of snakes are already to be seen on Naxos on certain hydriai from LH IIIC tombs at Aplomata. These hydriai were given a spout in the form of a small plastic cup and snakes (often plastic) that surrounded it.²⁰ Andreas Vlachopoulos mentions that the plastic and painted snakes on these Late Bronze Age hydriai from Naxos have a distinct chthonic character and possibly a special symbolic meaning. Their representation, i.e. the nestling of the snakes around the plastic cup/spout, has been interpreted by scholars as a reference to the honey and milk which they believe the hydriai may have contained (ingredients which in reality attract snakes).²¹

In the Iron Age, until recently, snakes were mainly known as plastic attachments to the rim, handles and shoulders on fine wares of some Aegean workshops especially from the LG period. Applied snakes are commonly found, for example, on Attic LG II and Protoarchaic fine wares mainly from funerary contexts.²² But, with the publication of more coarse wares from various Aegean workshops, we now begin to reveal and understand aspects of the iconography and symbolism of coarse potting traditions as well. Even though, the scene of a snake attacking

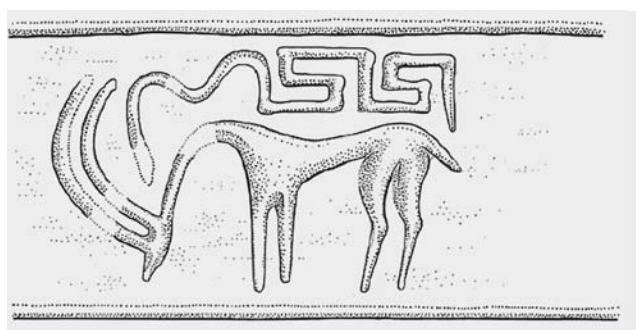

Fig 6. Detail of coarse relief pithos from Zagora on Andros (inv. no. 13-80) (Beaumont *et al.* 2014, 118, fig. 3; courtesy of the Zagora Archaeological Project).

and/or eating what might be an amphibian on the Agios Ioannis jar is, to my knowledge, unique in the known corpus of Iron Age Cycladic and Aegean pottery, other snake representations on coarse pottery do occur. First of all, in the Cyclades, snakes occur on the handles of some 7th-century relief pithoi, as, for example, on the relief handles of the Birth pithos from Xombourgo on Tenos; there, the snakes on the handles are combined with the figural decoration of a potnia deity on the neck.²³ Moreover, very recently an earlier example was recovered from the Cycladic settlement of Zagora on Andros: on a large LG II relief pithos from Room D26 – possibly a store room – in the settlement, snakes are shown above other animals. In particular, among the vessel's applied relief friezes, herds of goats are depicted with snakes hovering above the animals. In fact, in one case the snake's head emerges from a meander in a unique use of subsidiary decoration on Cycladic relief pottery (fig. 6).²⁴

Looking for comparanda from other Greek regions, it

17. On Attic fine painted pottery see BRANN 1962, 16, 73 (no. 369). See also a relief salamander above the Gorgon Medusa, on the Boeotian / Cycladic relief pithamphora showing the slaying of the Gorgon by Perseus in the Louvre (SIMANTONI-BOURNIA 2004, pl. 46. 113).

18. See ΚΟΥΡΟΥ 1995. Fishes and snakes are also among the motifs that appear on a group of "colonial" pottery, the so-called Ischia-Cuma-Tarquiniia Group which reveals Protocorinthian prototypes (see more recently D'ACUNTO 2017, 315).

19. Snakes are also found in metal work, as is seen, for example, on a bronze sheet discovered in inhumation Rb 13 A (ca 700-675 BC) in the Rundbau early plot in the Kerameikos cemetery in Athens. Here snakes are depicted crawling along the thin embossed bronze sheet which might be a belt. Anna Maria D'Onofrio suggests that this motif was reproducing an Urartian: D'ONOFRIO 2017, 260, 276-278, fig. 24. 39-42.

20. ΚΑΡΑΠΑ 1977, 32-34, pl. 42. See also DESBOROUGH 1964, 150;

ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ 2006, 128-129.

21. See ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ 2006, 128-129.

22. E.g. ROMBOS 1988, pls 7. b, 12. b, 19. a, 23, 24. b, 25, 26. a, 28. b, 32. a, 33, 40. a, 69, 70; D'ONOFRIO 2017, 277.

23. ΣΗΜΑΝΤΩΝΗ-ΜΠΟΥΡΝΙΑ 2001; SIMANTONI-BOURNIA 2004, pls 39, 58, 64. McLoughlin is preparing an inspiring article (MCLOUGHLIN in preparation) on pithos makers and harvest festivals, as well as the relation between certain animals, e.g. the snake, and the 8th-7th-century Cycladic goddess of harvests/potniae (on Cycladic pithos makers, see also MCLOUGHLIN 2011).

24. Most of the figured friezes of this relief pithos preserve grazing animals which find parallels in Tenean and Naxian workshops of relief pithoi, while the central scene depicts a swordsman combatting a lion: BEAUMONT *et al.* 2014, 118, fig. 3, pl. 31. 2; PASPALAS 2016, 12, fig. 2. A full study of the pithos and its iconography is forthcoming by Paspalas and McLoughlin.

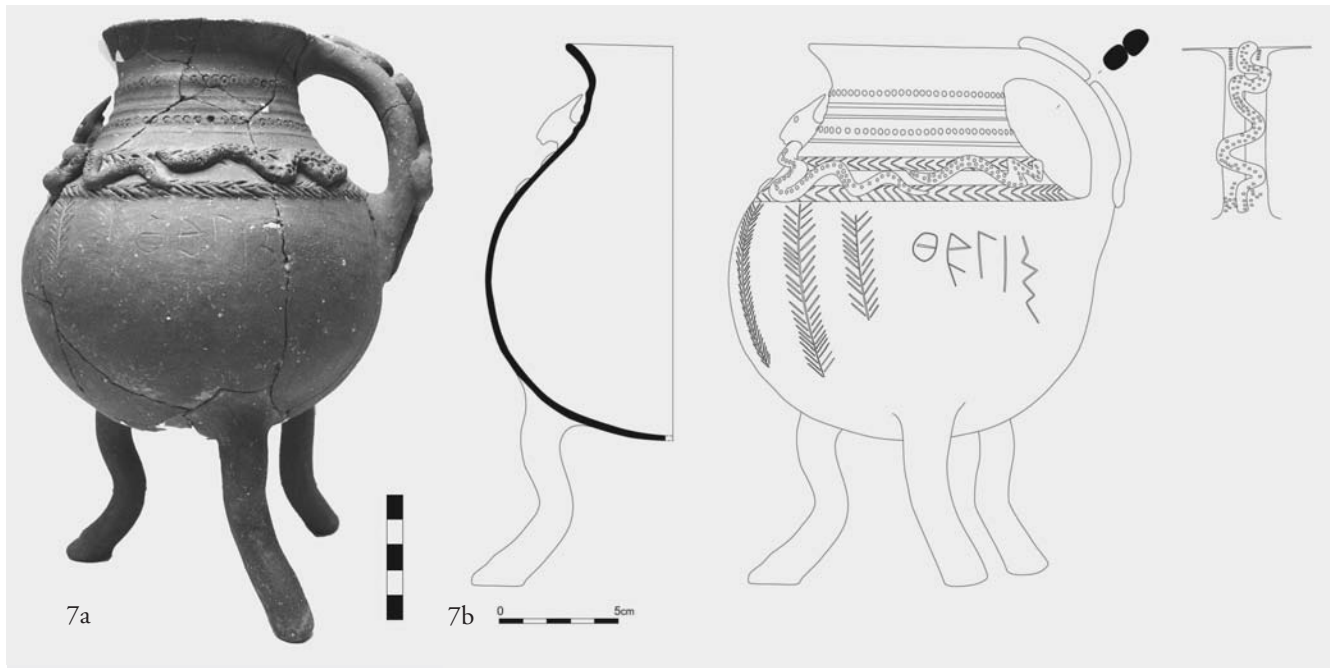

Fig. 7. Coarse tripod vessel from Homolion in Thessaly (Βήτος 2019, fig. 11; courtesy of G. Vitos).

is worth mentioning another recent find which has been dated from a later period. Namely, among the Archaic cinerary urns from the ancient cemetery of Homolion, a site of ancient Thessaly, at the eastern end of the Tempe Valley, comes an Archaic coarse tripod jar, attributed to a Thessalian local workshop. Described as unique in its shape and decoration, this boasts plastic representations of snakes on its shoulder and on its vertical handle (fig. 7. a-b). The combination of the other decorative motifs – impressed circles, horizontal bands with incised chevrons and incised branches – brings to mind older, Geometric combinations of motifs on coarse pots.²⁵

In ancient Greece, snakes had a role in various beliefs and myths in the life-cycle of birth/fertility and death (for the latter, in myths of the after-life the snake was often considered a chthonic symbol and could also be associated with chthonic cult): from the “snake guard of the house” to the cult for the half-snake Erichthonios on the

Athenian Acropolis, from chthonic Zeus Meilichios (who could also be depicted as a snake) to *ἀγαθὸς δαίμων* (depicted also as serpent) and from the presence of the snake among Demeter’s sacred animals to the cult of the dead (whose soul could be represented as a snake).²⁶

The interpretation of such a symbol could of course vary according to context and, in terms of decorated pottery, also according to the vessel form used. The combination of a snake representation with a coarse jar that could have been used for making and/or storing foodstuffs, brings to mind reports from the ethno-archaeologist Gloria London (personal communication): in agrarian communities of Cyprus (the same I think applies for the Aegean) of the 20th century AD snakes are considered to be the “farmer’s friend”, guardians of the stored foods, and protectors of the house. London further reports that snakes would protect the grain while growing in the field and when dried and stored in the jars. Searching for

25. ΒΗΤΟΣ 2019, 49-51. I would like to thank Dr Giorgos Vitos for granting me permission to use his published images of the tripod pot from Homolion (ΒΗΤΟΣ 2019, fig. 11). Another recent discovery from an ancient site brings to the fore once again the question as to whether (at least some) pots with snake representations had a first use in domestic surroundings (the same can apply for other pots discovered in funerary contexts, see note 10). At Kastro

Kallitheas Pharsalon in Thessaly a stamnoid pyxis with a plastic representation of a coiling snake on its shoulder comes from a recognizably domestic context of the 2nd century BC. This pyxis contained the remnants of a domestic cult; the pot was filled with the burnt long bones of a sheep, ashes and a very small iron spiral, see HAAGSMA *et al.* 2012, 248, fig. 9. a-b.

26. BURKERT 1993, 124, 262, 381, 408-409.

ethno-archaeological parallels, snakes also appear on storage vessels in the traditional potting culture of Cyprus: on a published *pithari* – intended to serve as storage-container, set into the floor of the storage area of the house – a relief snake is depicted horizontally, wriggling around the vessel's exterior.²⁷ Such examples can also speak in favour of the use of Early Iron Age Naxian jars first in a domestic context, to be then used appropriately for a second and funerary use.

On the other tripod jar from Naxos with incised linear and figural decoration (fig. 8) that was discovered at the Plithos burial ground in Naxos town (MN 6651; V. Axaopoulos plot; Burial XXIV), animals are also depicted (quite schematically: birds as well as mammals) on the neck and shoulder of one side and on the neck of the other side. But the representation of a ship on one side on the shoulder (below the birds on the neck) bears a different message. Its depiction finds parallels in MG - LG ship iconography.²⁸ Here the ship – a long oared ship or galley²⁹ – on its surface could be indicative of naval journeys and ships reaching and leaving Naxos (especially the port of Naxos town/the area of Grotta) and it could be suggestive of the economic transactions and cultural interconnections of Naxos with other Aegean regions.³⁰ These maritime journeys and cultural contacts are tied to the historical role Grotta played in the Early Iron Age in the Aegean (and also earlier, especially in the Late Bronze Age).³¹

Both scenes from Agios Ioannis and Plithos are thus far unique in Geometric Naxian coarse repertoire. The two vessels' iconographical messages strengthen my view that tripod jars which carried decoration – linear and/or figural – formed a distinctive “class” of containers used both in coastal and inland Naxos: like many of the (rather later) relief pithoi, they could have been containers of

Fig. 8. Coarse tripod jar from Plithos with linear and figural decoration (MN 6651) (courtesy of Ph. Zaphiropoulou and K. Reber).

foodstuffs in their first function at the household (see above), at the same time embodying symbols of the Naxian inhabitants' world and beliefs.

Although both these coarse vessels (the Agios Ioannis vessel and the Plithos vessel) include figural decoration, differences in their style and symbolism are clearly revealed, as described above. In addition, there are some

27. LONDON *et al.* 1990, 14, fig. 9; ΠΙΖΟΠΟΥΛΟΥ-ΗΓΟΥΜΕΝΙΔΟΥ 1995, 293, pl. 34. 1. I would like to thank Dr Gloria London for bringing these references into my attention.

28. BASCH 1987, 155-201.

29. On representation of ships in Bronze Age and Early Iron Age figural scenes see, for example, BASCH 1987; WHITLEY 1991, 139; WEDDE 2006; ΝΑΚΑΣ 2011; ΝΑΚΑΣ 2017. Yiannis ΝΑΚΑΣ (2017, 70) observes that a boom in the illustration of ships occurs around 800 BC in the Aegean; he describes the form of the ship usually illustrated which fits with the depiction of the ship on the Plithos vessel: “A very distinctive type of ship is portrayed. It is a slender vessel with a very low freeboard. Ships have a pointed bow, slightly curving

upwards, and a curved stern forming an ‘aphlaston’.... The pointed ram-like projection of the bow was a common element in galleys and was a development of an attribute seen already in Mycenaean ships”. No weapons or warriors, which usually appear on other depictions of galleys in the Aegean, are depicted on the Plithos ship.

30. On Naxian cultural interconnections with other Aegean and Mediterranean regions, see KOUROU 1984; KOUROU 2015; CHARALAMBIDOU 2017a.

31. See VLACHOPOULOS – CHARALAMBIDOU 2020. Representations of ships are also known in the pottery of Late Bronze Age Naxos, when Grotta also had an important role in maritime expertise in the Aegean; see ΚΟΣΜΟΠΟΥΛΟΣ 2004, 91-103; VLACHOPOULOS 2016.

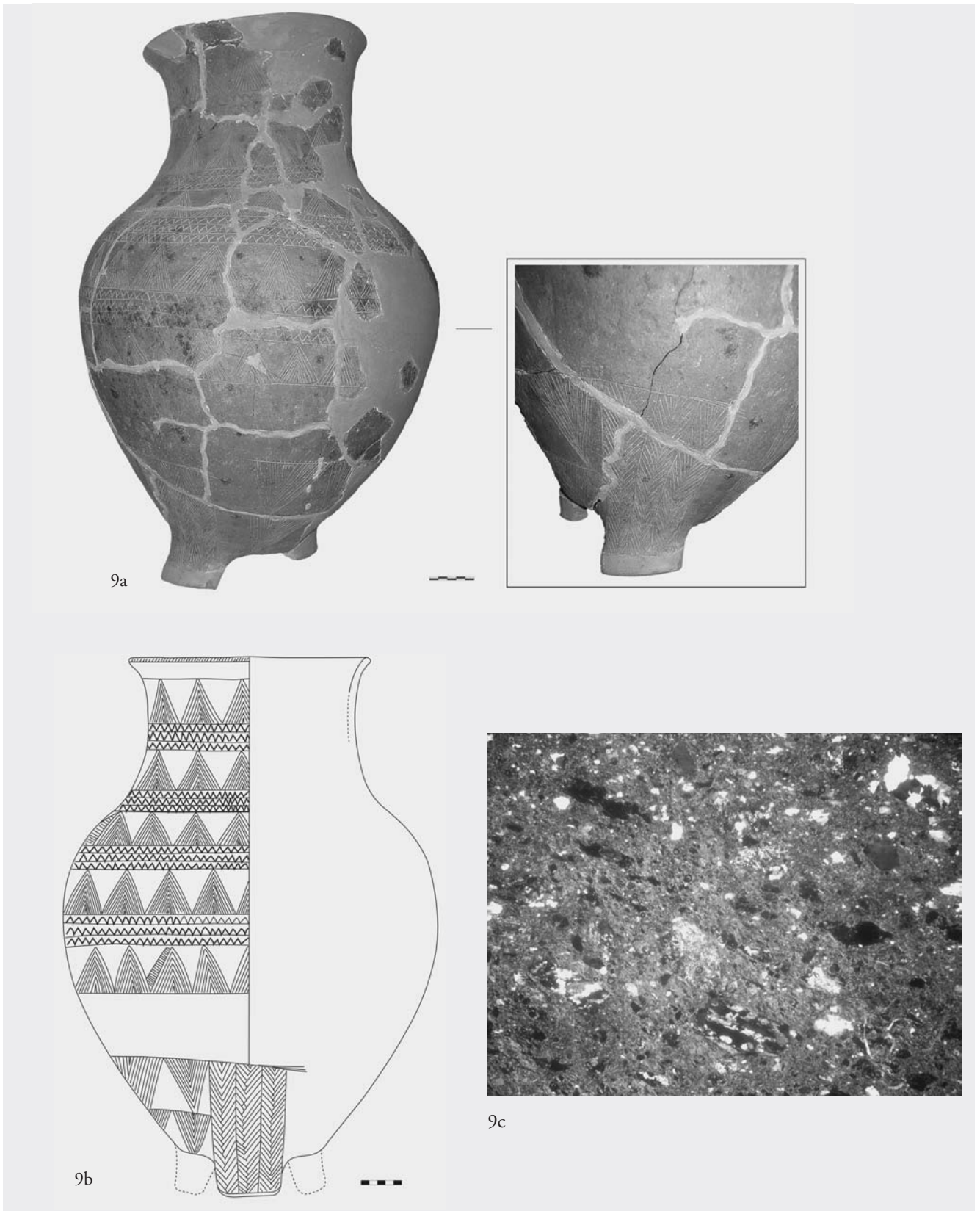

Fig. 9. Coarse tripod jar (MN 3839) from Tsikalario (photos [a]: D. Nenova; drawing [b]: X. Charalambidou; photomicrograph of fabric [XPL/field of view 5.5 mm] of MN 3839 [c]: X. Charalambidou).

Fig. 10. Coarse tripod jar (MN 3857) from Tsikalario (photos [a]: D. Nenova; drawing [b]: X. Charalambidou).

other distinct differences in form and style between the Agios Ioannis vessel and the Plithos vessel, which brings the former morphologically and stylistically closer to some tripod jars from the Tsikalario cemetery in inland Naxos, especially the tripod jars MN 3839 (fig. 9. a-c; from the periphery of Tsikalario low Tumulus 6) and MN 3857 (fig. 10. a-b; from the interior of Tsikalario low Tumulus 10). The outward form of the rim of the Agios Ioannis vessel is similar to these tripod jars from Tsikalario, while the Plithos vessel (fig. 8) has a rim ending horizontally instead. The S-curve from the neck to each of the tripod feet, which appears in the Agios Ioannis vessel and other vessels from Tsikalario (e.g. MN 3839 and 3857) and coastal Naxos town, does not appear in the same way on the Plithos vessel, whose lower section of body in the transition to the base is more angular. In terms of style, the rim on the Agios Ioannis vessel is decorated with small incised oblique lines as on the vessels MN 3839 and MN 3857, while the Plithos vessel has an incised continuous

zig-zag line. On the neck and the body, the Agios Ioannis vessel and the Tsikalario vessels MN 3839 and MN 3857 have incised decoration that goes a little further than the maximum diameter of the body, whereas the incised decoration of the Plithos vessel focuses on the neck and shoulder. The figural decoration on the Agios Ioannis pot is set in between the zones of concentric triangles – zones of concentric triangles appear as well on the Tsikalario vessels MN 3839 and MN 3857. The animals and the ship on the Plithos vessel are set in between incised zig-zag lines. The zones of concentric triangles in combination with the vertical bands of chevrons of the Agios Ioannis pot find their closest parallels on the Tsikalario vessel MN 3857. Even the reversed concentric triangles close to the bottom of the Agios Ioannis vessel find parallels in the reversed concentric triangles set at the same location on MN 3857. In general, the Agios Ioannis vessel and the two Tsikalario vessels are densely decorated with motifs in contrast to the decoration of the

Plithos pot. It seems that the Agios Ioannis and the two Tsikalario tripod jars – especially MN 3857 – could form a stylistic group.³²

As indicated by an integrated study combining macroscopic, petrographic and elemental analyses on Naxian pottery from Tsikalario and Plithos by the author of this article, Evangelia Kiriati and Noémi S. Müller,³³ it is possible that the analysed coarse jars found at the Plithos burial ground and a few from the Tsikalario cemetery were made in the western part of the island, where Naxos town is located. The possibility that at least a few of the coarse jars found in the Tsikalario necropolis were made in the western part of the island may indicate that various categories of products, including coarse wares, circulated on the island and reached inland Naxos. However, coarse jars were not manufactured in this region only, as becomes evident by the petrographic and elemental analyses of the Tsikalario pot MN 3839 (fig. 9).³⁴ MN 3839 has a low calcareous fabric and distinctly higher Cr, Ni and Mg concentrations, than the other analyzed Naxian coarse jars. Mineralogically, its fabric is characterized by (biotite+white mica) schist and polycrystalline quartz rock fragments and also includes biotite, white mica and rare epidote group minerals (fig. 9. c). This metamorphic fabric is compatible with the local geology of Naxos in the central and eastern parts of the island, where the Tsikalario cemetery and Agios Ioannis/Apeiranthos are situated. This evidence indicates the existence of workshops producing these pots in different parts of Naxos.³⁵

The Tsikalario pot MN 3857, which was found in the interior of the low Tumulus 10, can be attributed, based

on the date of its co-finds, to the MG II - LG I periods. The date of MN 3839, which was located at the periphery of the Tsikalario low Tumulus 6, is less firm since it does not come from a closed context; it is possible though that, judging from stylistic similarities with MN 3857 and the date of the grave offerings inside the low Tumulus 6, it can be dated to the MG II - LG I. Based on its similarity in shape and style with these two Tsikalario pots, the Agios Ioannis vessel may be contemporary or roughly contemporary.

Keeping in mind these estimations on their date, this “class” of jars seems to exhibit some of the earliest examples of figural imagery of Early Iron Age Naxian and Cycladic pottery known thus far.³⁶ Stylistic links can be discerned between the products of the jar makers and pithos makers on Naxos and the Cyclades; the products of the latter seem to overlap with and/or succeed in time most tripod jars. For example, the relief pithos production, a distinctly different, in terms of shape, potting tradition, started, at least on Naxos, as early as the last forty years of the 8th century BC and continued into the Archaic period.³⁷ An illustrative example, which shows that part of the stylistic repertoire of the Naxian jars was shared by the early pithos makers on Naxos, is a pithos from the Plithos burial ground (MN 7231), reported to be dated to the MG period, which has impressed decoration like some of the Naxian (tripod) jars.³⁸ Furthermore, the snake motif that appears on the Agios Ioannis tripod jar, was also used by the Cycladic potters of the coarse relief pithoi (see above). The Cycladic relief-pithos makers produced artifacts that were “monumental” in size, with

32. Furthermore, macroscopically, the fabric of the Agios Ioannis pot shows similarities to the fabric(s) of the two Tsikalario jars. Nevertheless, in the absence of petrographic and elemental analyses of the Agios Ioannis vessel further comparisons largely rest on macroscopic observations. The fabric characteristics of the Tsikalario vessels MN 3857 and MN 3839 (as observed by naked eye) are the following:

MN 3857: Coarse fabric, moderately to poorly sorted. The color of the clay on the surface is reddish-brown (2.5YR 5/4) to weak red (10R 5/4). The pot was restored in the 1960s and there are no clear breakages to observe its core. Macroscopically, the fabric mainly contains subrounded/subangular to angular inclusions, many of these being white and grey, as well as (gold and white) mica. Frequency and size of inclusions: MATTHEW *et al.* 1991, 240, frequency: 15/20, average size 0.5-3.0.

MN 3839: Coarse fabric, moderately to poorly sorted. The color of the clay on the surface is reddish-brown (5YR 5/4); its core is dark reddish-grey (2.5YR 4/1). Macroscopically, the fabric mainly con-

tains subrounded/subangular to angular inclusions, many of these being white and grey, as well as (gold and white) mica. Frequency and size of inclusions: MATTHEW *et al.* 1991, 240, frequency: 10/15, average size 0.5-3.0.

33. See CHARALAMBIDOU *et al.* 2017.

34. On its stylistic and macroscopic fabric features, see above and note 32.

35. CHARALAMBIDOU *et al.* 2017, 123-126.

36. On Naxos, other figural scenes are thus far known on vessels from the LG period onward: see ΚΟΥΡΟΥ 1999, 100-106 (on fine wares); ΣΗΜΑΝΤΩΝΗ-ΜΠΟΥΡΝΙΑ 1990; ΣΙΜΑΝΤΟΝΙ-ΒΟΥΡΝΙΑ 2004, 63-122 (on Cycladic, including Naxian, relief pithoi).

37. ΣΗΜΑΝΤΩΝΗ-ΜΠΟΥΡΝΙΑ 1990, especially 99-115.

38. To be published by Reber and Zaphiropoulou. A fragment of this pithos has also been petrographically and chemically analyzed by the author of this paper, Kiriati and Müller and is discussed in CHARALAMBIDOU *et al.* 2017, 119 (Table 2: PL 13/01, inv. no. 7231), 123.

linear and curvilinear motifs and also figural iconography, including, this time, mythological scenes,³⁹ and still utilized snake representations, evident also in the jar repertoire; a correspondence which may have to do with the function and symbolism of these two vessel forms.

Concluding observations

Eva Simantoni-Bournia's publications on coarse relief pithoi have demonstrated that coarse wares deserve the same attention from scholarship as fine wares and can reveal a wealth of information on ancient Aegean and Mediterranean societies and the life history of their wares, from the production stage through the consumption and functional stages to the final deposition of these products. On Early Iron Age Naxos, local fine wares often imitated other workshops, such as the Attic ones.⁴⁰ With respect to coarse wares, Naxian artisans were still interacting within a wide network of potters in the Aegean who produced coarse pots. Apart from on Naxos, the jar shape without handles has been found in the Geometric period in vari-

ous Aegean regions such as Attica and Euboea; the latter favored the production of jar forms with linear incised decoration bearing similarities to the Naxian pottery of this kind.⁴¹

Naxian coarse ware production seems to have enjoyed a higher degree of experimentation than fine ware production. The artisans' local traditions and natural environments played a key role in the manufacturing process as well as in the imagery used. Especially in jars we witness an important facet of Early Iron Age Naxian production, which circulated in coastal and inland Naxos. The value of their symbolism and in the consumption of these coarse wares is indicated by the fact that, thus far, the Agios Ioannis jar and the Plithos jar exhibit examples of the earliest Early Iron Age Naxian figural scenes. To date, we know the function of such jars in funerary contexts, but we hope that evidence in the future, especially from settlements, will become more plentiful and will add more evidence to the functions of this "class" of pottery.

Dr XENIA CHARALAMBIDOU
Postdoctoral Researcher
Vrije Universiteit Amsterdam

39. See especially ΣΗΜΑΝΤΩΝΗ-ΜΠΟΥΡΝΙΑ 1990; SIMANTONI-BOURNIA 2004.

40. See more recently KOUROU 2015; CHARALAMBIDOU 2017a; CHARALAMBIDOU *et al.* 2017.

41. See CHARALAMBIDOU *et al.* 2017, 115-116.

BIBLIOGRAPHY

- ΒΗΤΟΣ, Γ. 2019. Αρχαϊκή κεραμική από το Ομόλοιο Λάρισας. Η περίπτωση των τεφροδόχων αγγείων, in: Στ. ΚΑΤΑΚΟΥΤΑ – Δ. ΠΑΛΛΙΟΘΩΔΩΡΟΣ (eds), *Τοπική Κεραμική της Θεσσαλίας (από τον 7ο στον 5ο αι. π.Χ.)*, Πρακτικά Ημερίδας, Λάρισα, 24 Νοεμβρίου 2017, Πέτασος 1 (Λάρισα) 40-54.
- ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΣ, Α. 2006. *Η Υστεροελλαδική ΙΙΙΓ περίοδος στη Νάξο. Τα ταφικά σύνολα και οι συσχετισμοί τους με το Αιγαίο*, I, Σειρά δημοσιευμάτων περιοδικού «Αρχαιογνωσία» 4 (Αθήνα).
- ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ, Φ. 2001α. Καύσεις στις γεωμετρικές Κυκλάδες. Οι περιπτώσεις της Νάξου και της Πάρου, in: Ν. Χρ. ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ (ed.), *Καύσεις στην Εποχή του Χαλκού και την πρώιμη Εποχή του Σιδήρου*, Πρακτικά του Συμποσίου, Ρόδος 29 Απριλίου - 2 Μαΐου 1999 (Αθήνα) 285-299.
- ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ, Φ. 2001β. Κυκλάδες - Η γεωμετρική Νάξος (10ος-8ος αι. π.Χ.), *Ναξιακά* 2 (40), 6-15.
- ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ, Φ. 2004. Οι Κυκλάδες στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου ως την ύστερη αρχαϊκή εποχή, in: Ν. Χρ. ΣΤΑΜΠΟΛΙΔΗΣ – Α. ΓΙΑΝΝΙΚΟΥΡΗ (eds), *Το Αιγαίο στην Πρώιμη Εποχή του Σιδήρου*, Πρακτικά του Διεθνούς Συμποσίου, Ρόδος, 1-4 Νοεμβρίου 2002 (Αθήνα) 413-420.
- ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ, Φ. 2011. Νέα στοιχεία από τη Γεωμετρική Νάξο. Το νεκροταφείο στη θέση Πλίθος της Χώρας, in: ΜΑΖΑΡΑΚΗΣ ΑΙΝΙΑΝ 2011, 733-743.
- ΖΑΦΕΙΡΟΠΟΥΛΟΥ, Φ. 2013. Παιδικές ταφές στη Νάξο των Γεωμετρικών Χρόνων, in: ΠΡΟΜΠΟΝΑΣ – ΨΑΡΡΑΣ 2013, 71-76.
- ΚΑΡΔΑΡΑ, Χρ. 1977. *Απλώματα Νάξου. Κινητά Ευρήματα Τάφων Α και Β*, Βιβλιοθήκη της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας 88 (Αθήνα).
- ΚΟΣΜΟΠΟΥΛΟΣ, Μ. 2004. *Η Νάξος και το Κρητο-Μυκηναϊκό Αιγαίο. Στρωματογραφία, κεραμική, οικονομική οργάνωση του Υστεροελλαδικού Ι-ΙΙΙΒ οικισμού της Γρόττας*, Σειρά δημοσιευμάτων περιοδικού «Αρχαιογνωσία» 3 (Αθήνα).
- ΚΟΥΡΟΥ, Ν. 1995. Παραπλέοντας παραστάσεις και συμβολισμούς ψαριών στην αρχαία τέχνη, in: Ι. ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗΣ (ed.), *Ιχθύς. Πνευματικό και καλλιτεχνικό σύμβολο στην ελληνική παράδοση* (Αθήνα) 20-24.
- ΚΟΥΡΟΥ, Ν. 1999. *Ανασκαφές Νάξου. Το Νότιο Νεκροταφείο της Νάξου κατά τη Γεωμετρική περίοδο, έρευνες των ετών 1931-39*, Βιβλιοθήκη της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας 193 (Αθήνα).
- ΛΕΓΑΚΗ, Ε. – ΜΑΥΡΟΕΙΔΟΠΟΥΛΟΣ, Μ. 2017. Αρχαιολογικές έρευνες και εργασίες στη Νάξο και τις Μικρές Κυκλάδες 2006-2013, in: Π. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΗΣ (ed.), *Το αρχαιολογικό έργο στα νησιά του Αιγαίου. Διεθνές Επιστημονικό Συνέδριο. Ρόδος, 27 Νοεμβρίου - 1 Δεκεμβρίου 2013*, I (Μυτιλήνη), 387-412.
- ΛΕΓΑΚΗ, Ε. – ΜΑΥΡΟΕΙΔΟΠΟΥΛΟΣ, Μ. 2019. Νέα στοιχεία για τις ταφικές πρακτικές στη διάρκεια των πρωτογεωμετρικών και γεωμετρικών χρόνων στο Βόρειο Νεκροταφείο της Χώρας Νάξου, in: Ε. ΚΟΥΝΤΟΥΡΗ – Α. ΓΚΑΔΟΛΟΥ (eds), *Σωστικές ανασκαφές της Αρχαιολογικής Υπηρεσίας Ι. Τα νεκροταφεία: χωροταξική οργάνωση - ταφικά έθιμα - τελετουργίες*, 3 (Αθήνα) 415-445.
- ΝΑΚΑΣ, Γ. 2011. Νήες μέλαινα. Πλοία και ναυπηγική στο Αιγαίο της Πρώιμης Εποχής του Σιδήρου, in: ΜΑΖΑΡΑΚΗΣ ΑΙΝΙΑΝ 2011, 1003-1017.
- ΠΡΟΜΠΟΝΑΣ, Ι. Κ. – ΨΑΡΡΑΣ, Στ. Ε. (eds) 2013. *Πρακτικά του Δ' Πανελληνίου Συνεδρίου με θέμα «Η Νάξος διά μέσων των αιώνων»*, Κομματική, 4-7 Σεπτεμβρίου 2008 (Αθήνα).
- ΡΙΖΟΠΟΥΛΟΥ-ΗΓΟΥΜΕΝΙΔΟΥ, Ε. 1995. Σύμβολα και επιγραφές σε παραδοσιακά πιθάρια της Κύπρου. Μία ιστορική αναφορά για τη Μονή Μαχαιρά, *RDAC*, 289-298.
- ΣΗΜΑΝΤΩΝΗ-ΜΠΟΥΡΝΙΑ, Ε. 1990. *Ανασκαφές Νάξου. Οι ανάγλυφοι πίθοι*, Βιβλιοθήκη της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας 113 (Αθήνα).
- ΣΗΜΑΝΤΩΝΗ-ΜΠΟΥΡΝΙΑ, Ε. 2001. Ξώμπουργο Τήνου. Ο ανάγλυφος πιθαμφορέας της γεννήσεως. Έκδοση δεύτερη, βελτιωμένη, in: Α. ΑΛΕΞΑΝΔΡΗ – Ι. ΛΕΒΕΝΤΗ (eds), *Καλλίστευμα. Μελέτες προς τιμήν της Όλγας Τζάκου-Αλεξανδρόη* (Αθήνα) 69-84.
- ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΟΥ, Ξ. 2010-2012. Κεραμικά ευρήματα από τη νεκρόπολη του Τσικαλαριού στη Νάξο. Παρατηρήσεις σχετικά με το ταφικό περιβάλλον και τη χρήση των αγγείων, *Archaiognosia* 16, 149-186.
- ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΟΥ, Ξ. 2013. Συμβολή στη γνώση των αρχαίων ναξιακών ταφικών εθίμων. Το ταφικό σύνολο 11 από τη νεκρόπολη του Τσικαλαριού, in: ΠΡΟΜΠΟΝΑΣ – ΨΑΡΡΑΣ 2013, 77-98.
- BARBER, R. L. N. 1987. *The Cyclades in the Bronze Age* (London).
- BASCH, L. 1987. *Le Musée imaginaire de la marine antique* (Athènes).
- BEAUMONT, L. A. – MCLOUGHLIN, B. – MILLER, M. C. – PASPALAS, S. A. 2014. Zagora Archaeological Project. The 2013 Field Season, *MedA* 27, 115-121.
- BRANN, E. 1962. *Late Geometric and Protoattic Pottery. Mid 8th to late 7th Century BC*, *Agora* 8 (Princeton).
- BURKERT, W. 1993. *Αρχαία ελληνική θρησκεία. Αρχαϊκή και κλασική εποχή* (Athens, Greek edition).
- CAMPBELL, G. L. (ed.) 2014. *The Oxford Handbook of Animals in Classical Thought and Life* (Oxford).
- CHARALAMBIDOU, X. 2008-2009. The Pottery from the Early Iron Age Necropolis of Tsikalario on Naxos. Preliminary Observations, *AIONArch* 15-16, 57-69.
- CHARALAMBIDOU, X. 2011. Quantitative Analysis of the Pottery from the Early Iron Age Necropolis of Tsikalario on Naxos, in: S. VERDAN – T. THEURILLAT – A. KENZELMANN PFYFFER (eds), *Early Iron Age Pottery. A Quantitative Approach, Proceedings of the International Round Table Organized by the Swiss School of Archaeology in Greece, Athens, November 28-30, 2008* (Oxford) 139-147.
- CHARALAMBIDOU, X. 2017a. Ceramics, Cultural Interconnections and Influences on Naxos, in: V. VLACHOU – A. GADOLU (eds),

- Τέρψις. *Studies in Mediterranean Archaeology in honour of Nota Kourou*, *Études d'archéologie* 10 (Brussels) 375-392.
- CHARALAMBIDOU, X. 2017b. Euboea and the Euboean Gulf Region. Pottery in Context, in: CHARALAMBIDOU – MORGAN 2017, 123-149.
- CHARALAMBIDOU, X. 2018a. Iron Age Mortuary Practices and Material Culture at the Inland Cemetery of Tsikalario on Naxos. Differentiation and Connectivity, *BSA* 113, 143-198.
- CHARALAMBIDOU, X. 2018b. On the Style and Cultural Biography of Euboean and Euboean-related Amphorae. (Re)visiting Material Evidence from the Hygeionomeion Cemetery at the Spanou Plot in Eretria, *AntK* 61, 3-15.
- CHARALAMBIDOU, X. – KIRIATZI, E. – MÜLLER, N. S. 2017. Scales of Ceramic Analysis on Naxos (Cyclades), in: S. HANDBERG – A. GADLOU (eds), *Material Koinai in the Greek Early Iron Age and Archaic Period, Monographs of the Danish Institute at Athens* 22 (Aarhus) 109-132.
- CHARALAMBIDOU, X. – MORGAN, C. (eds) 2017. *Interpreting the Seventh Century BC. Tradition and Innovation* (Oxford).
- D'ACUNTO, M. 2017. Cumae in Campania during the Seventh Century BC, in: CHARALAMBIDOU – MORGAN 2017, 293-329.
- DESBOROUGH, V. R. D'A. 1964. *The Last Mycenaean and Their Successors, An Archaeological Survey, c. 1200 - c. 1000 B.C.* (Oxford).
- D'ONOFRIO, A. M. 2017. Athenian Burial Practices and Cultural Change. The Rundbau Early Plot in the Kerameikos Cemetery Revisited, in: CHARALAMBIDOU – MORGAN 2017, 260-280.
- HAAGSMA, M. J. – KARAPANOU, S. – SURTEES, L. 2012. Greek-Canadian Fieldwork at Kastro-Kallithea 2006-2011, in: A. MAZAPAKHES AINIAN (ed.), *Αρχαιολογικό Έργο Θεσσαλίας και Στερεάς Ελλάδας 4. Πρακτικά επιστημονικής συνάντησης, Βόλος, Πανεπιστήμιο Θεσσαλίας, 15/3 - 18/3/2012* (Βόλος) 245-256.
- KOUROU, N. 1984. Local Naxian Workshops and the Import-Export Pottery Trade of the Island in the Geometric Period, in: H. A. G. BRIJDER (ed.), *Ancient Greek and Related Pottery, Proceedings of the International Vase Symposium in Amsterdam 12-15 April 1984* (Amsterdam) 107-112.
- KOUROU, N. 2015. Early Iron Age Mortuary Contexts in the Cyclades. Pots, Function and Symbolism, in: VLACHOU 2015, 83-105.
- LONDON, GL. – EGOUMENIDOU, F. – KARAGEORGHIS, V. 1990. *Traditional Pottery in Cyprus* (Mainz).
- MATTHEW, A. J. – WOODS, A. J. – OLIVER, C. 1991. Spots before the Eyes. New Comparison Charts for Visual Percentage Estimation in Archaeological Material, in: A. MIDDLETON – I. FREESTONE (eds), *Recent Developments in Ceramic Petrology, British Museum Occasional Paper* 81, (London) 211-263.
- MAZARAKIS AINIAN, A. (ed.) 2011. *The "Dark Ages" Revisited. Acts of an International Symposium in Memory of William D. E. Coulson. University of Thessaly, Volos, 14-17 June 2007* (Volos).
- McLOUGHLIN, B. 2011. The Pithos Makers at Zagora. Ceramic Technology and Function in an Agricultural Settlement Context, in: MAZARAKIS AINIAN 2011, 921-928.
- McLOUGHLIN, B. in preparation. Homeric Audiences. Potters, Singers and Harvest Festivals in the Cyclades in the Eighth Century BC, *MedA*.
- NAKAS, Y. 2017. From the Black Ships to the Trireme. Ships and Shipbuilding in the Early Iron Age Mediterranean, in: A. MAZARAKIS AINIAN – A. ALEXANDRIDOU – X. CHARALAMBIDOU (eds), *Regional Stories towards a New Perception of the Early Greek World. Acts of an International Symposium in Honour of Professor Jan Bouzek, Volos 18-21 June 2015* (Volos) 67-84.
- PASPALAS, ST. 2016. Zagora Archaeological Project, 2015 Study Season, *The Australian Archaeological Institute at Athens Bulletin* 12, 11-13.
- PHILANIOTOU, O. 2004. New Evidence for the Topography of Naxos in the Geometric Period, in: M.-C. LENTINI (ed.), *La due città di Naxos. Atti del Seminario di Studi. Giardini Naxos, 29-31 Ottobre 2000* (Milano), 87-93.
- REBER, K. 2011. Céramique eubéenne à Naxos au début de l'âge du Fer, in: MAZARAKIS AINIAN 2011, 929-942.
- ROMBOS, TH. 1988. *The Iconography of Attic Late Geometric II Pottery*, *SIMA* pocket book 68 (Jonsered).
- SIMANTONI-BOURNIA, E. 2004. *La céramique grecque à reliefs, ateliers insulaires du VIIIe au VIe siècle av. J.-C., Hautes études du monde gréco-romain* 32 (Genève).
- VERDAN, S. 2015. Images, supports et contextes. Sur quelques « amphores funéraires » érétriennes, in: VLACHOU 2015, 127-137.
- VLACHOPOULOS, A. 2016. Neither Far from Knossos nor Close to Mycenae. Naxos in the Middle and Late Bronze Age Aegean, in: E. GOROGIANNI – L. GIRELLA – P. PAVUK (eds), *Beyond Thalassocracies. Understanding Processes of Minoanisation and Mycenaeanisation in the Aegean* (Oxford) 116-135.
- VLACHOPOULOS, A. – CHARALAMBIDOU, X. 2020. Naxos and the Cyclades, in: I. S. LEMOS – A. KOTSONAS (eds), *A Companion to the Archaeology of Early Greece and the Mediterranean* (Oxford) 1007-1028.
- VLACHOU, V. (ed.) 2015. *Pots, Workshops and Early Iron Age Society. Function and Role of Ceramics in Early Greece. Proceedings of the International Symposium Held at the Université libre de Bruxelles, 14-16 November 2013*, *Études d'archéologie* 8 (Brussels).
- WEDDE, M. 2006. Pictorial Evidence for Partial System Survival in the Greek Bronze to Iron Age Transition, in: E. RYSTEDT – B. WELLS (eds), *Pictorial Pursuits. Figurative Painting on Mycenaean and Geometric Pottery. Papers from Two Seminars at the Swedish Institute at Athens in 1999 and 2001, Skrifter utgivna av Svenska institutet i Athen* 40 53 (Stockholm) 255-269.
- WHITLEY, J. 1991. *Style and Society in Dark Age Greece. The Changing Face of a Pre-Literate Society 1100-700 B.C.* (Cambridge).
- ZAPHIROPOULOU, PH. 1983. La necropolis geometrica di Tsikalario a Naxos, *Magna Grecia* 18. 5-6, 1-4.
- ZAPHIROPOULOU, PH. 2008-2009. The Tumulus Necropolis at Tsikalario on Naxos, *AIONArch* 15-16, 49-55.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

**Τεχνοτροπία και χρήση γεωμετρικών ναξιακών χονδροειδών αγγείων («jars»):
παραδείγματα από την ενδοχώρα και την παράκτια Νάξο**

Ένα ναξιακό αγγείο με τριποδική βάση, χονδρόκοκκης κεραμικής ύλης, που φέρει γραμμικά διακοσμητικά και ένα εικονιστικό θέμα, βρέθηκε το 1976 στον Άγιο Ιωάννη Απειράνθου στην ορεινή Νάξο.

Αυτό το αγγείο, μαζί με ένα ακόμη αγγείο με τριποδική βάση, επίσης χονδρόκοκκης κεραμικής ύλης, από το αρχαίο νεκροταφείο στη θέση Πλίθος στη βορειοανατολική πλευρά της πόλης της Νάξου, συγκαταλέγονται, μέχρι στιγμής, ανάμεσα στα πρωιμότερα παραδείγματα

εικονιστικής διακόσμησης ναξιακής κεραμικής κατά τους γεωμετρικούς χρόνους.

Το αγγείο από τον Άγιο Ιωάννη δίνει την ευκαιρία να συζητηθούν σε αυτό το άρθρο θέματα σχετικά με την προέλευση, την τεχνοτροπία και τη χρήση των γεωμετρικών ναξιακών αγγείων αυτού του σχήματος, που έχουν εντοπιστεί τόσο στην ενδοχώρα του νησιού όσο και στην παράκτια Νάξο.

ISBN 978-960-386-505-6